

ГУМОР І САТИРА
БЕРЕЗЕНЬ ~ 1961

ВИДАЄ: КРАЄВА УПРАВА БРАТСТВА
КОЛ.ВОЯКІВ 1.УД-УНА В З.Д.А.

ШАФА ГРАЄ

НЕПЕРІОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ ГУМОРУ І САТИРИ

Видає Краєва Управа Братства кол. Вояків
і Української Дивізії УНА в ЗДА

Редагує Колегія — **Богдан Артимішин, Олександр Білик,
Мирон Шарко, Орест Слупчинський.**

Обгортка і рисунки — **Орест Слупчинський.**

Технічний Редактор — **Олег Лисяк.**

SHAFHA HRAIE

HUMOR and SATIRE

Edited by Editorial Board
of

The Brotherhood of the Veterans of the 1st Ukrainian
Division UNA in the USA.

Адреса Краєвої Управи:

Ivan Skira, 4813 N. 12th St., Philadelphia 41, Pa.

З М І С Т

Редколегія: Братіє Дивізійно-Комбатантська
Промова Селепка Лавочки з нагоди появи

„Шафа Грає“

Гриць Зозуля: Привіт на бенкет Станиці Братства
в Дітроїті

Із мудрих записок Селепка Лавочки

Олександр Білик: Поема про Селепка

Мирослав Шарко: Комбатанти

Олександр Луцький: Криво, але правдиво про воєн-
них звітодавців

Мамай: Традиція

Кукурудзяник: Ідемо на Говерлю

Л. Р.: Українці і збройні сили

О. Б.: Про одну катастрофу

Ку-ку: Пароля

Кажуть що . .

Я. Терлекі: Із записок артилериста

Бо війна війною, гайта вйо . .

Об'єднання героїства з інтересом

Гумор

Б. Р.: І я „був теж“ у Дивізії

О. Б.: Чорна Кура

Олег Лисяк: „Щоби штемпу не хапнути“

І. Я.: Мул повісився

Б. В.: Плачлива історія

ВИДАННЯ БРАТСТВА кол. ВОЯКІВ 1 УД УНА

„Броди“ — збірник статей і нарисів

Календарець Українського Вояка — 1952

Е. Загачевський: Спогади Фронтовика

О. Лисяк: За Стрілецький Звичай

Чортківська Офензива

Ю. Тис Крохмалюк: Бої Хмельницького

П. Грицак: Вежі і Кулемети

„Вісті“ — журнал Братства

Поширюйте видання Братства та складайте
пожертви на Видавничий Фонд

ШАФА ГРАЄ

Братіє Дивізійно - Комбатантська!

Поки піchnетє вглиблюватись в нашу „Шафу“ і вчитувати золоті слова Селепка Лавочки, розкошуватись високопатріотичним привітом Гриця Зозулі і підмугикувати авангардно-бойову, можна, навіть, сказати — революційну пісню „Ку-ку“, дозвольте „дві слові“. Не тому, що на мент сумніваємось, що ви самі не розчовпаєте про що йдеться, або, як у нас казали, „о що сі розходить“, але так на всякий випадок, щоб заасекуруватись перед потрібним помішанням і замішанням.

Отже — о що сі розходить?

Хочемо Вас ось цією „Шафою“ трохи розвеселити, так би мовити — полоскотати, щоб розпогодились Ваші „овертаймами“ виснажені, колись марсові, а тепер вже дещо побабчені обличчя; хочемо Вам пригадати, як то колись було, а як тепер є. Борони Господи, не хочемо Вам давати до рук ані нової програми визволення України, ані скорот у її історії, який — а як же інакше — практично починається від нас. Нічого подібного. Хочемо просто посміятись самі з себе і пожартувати.

Але ми не були б цілком щирі якби на цьому закінчили нашу презентацію. Ми затаїли б перед Вами, що гумором і жартами ми таки хочемо вказати на наші турботи, слабості й недоліки. І, думаємо, саме при допомозі жарту й іронії, може, вдасться нам звер-

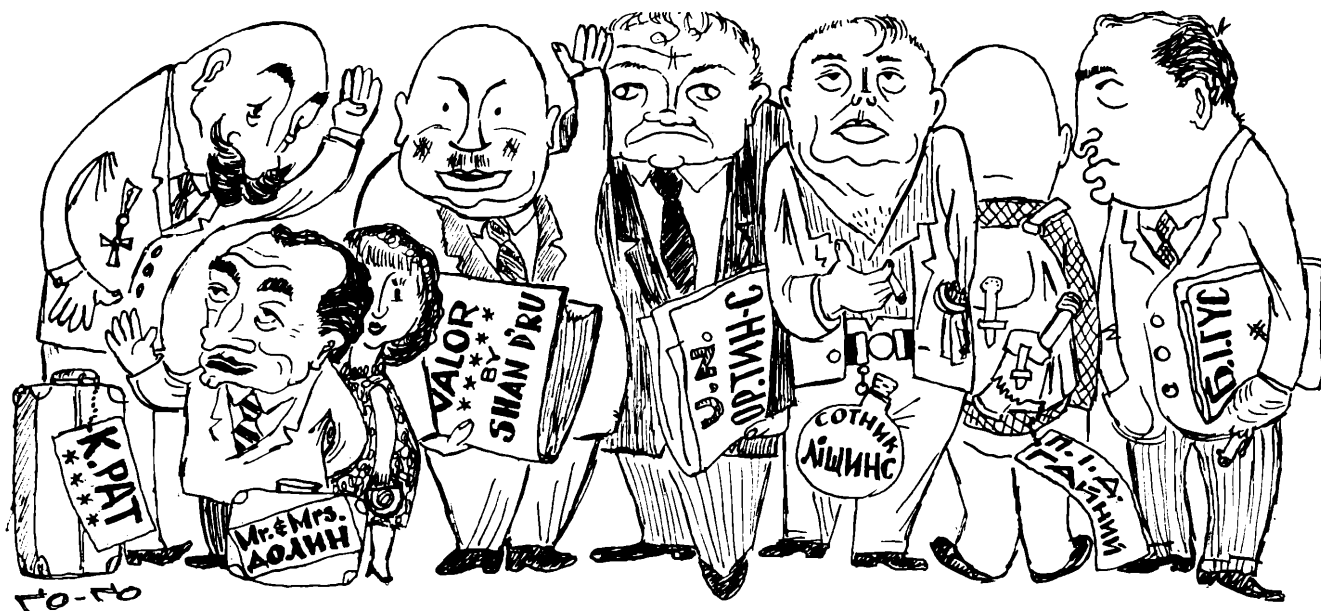
нути Вашу увагу на те, як у кривому, і то навіть не дуже, зеркалі, виглядають деякі наші проблеми, дії і погляди. Значить хочемо дати Вам розвагу, щоб при її допомозі звернути теж і цілком всерйоз — увагу.

І ще останнє слівце: нікому не даємо нових ранг, не переводимо номінацій в офіцери. Але, на випадок, якби хтось образився, або, як то кажуть, „почувся діткнсьним“ тим, що вчитає в „Шафі“, того згори і в доживотє номінуємо одноголосно Штабс — селепком.

А тепер: „Ніа страж“, забирайтесь до читання і давайте про себе знати.

З ласки Крайової Управи Братства
в ЗДА покликана, Героєм з Головної
Управи благословена
Колегія Гризоперів

Дано на постої,
в митрополичому городі
Філядельфії
на вільній землі Башингтона
в другій декаді зимових канікул
шістнадцятого року від початку
нашого календаря, тобто створення УНА!

Промова Селепка Лавочки з нагоди появи „Шафа Грає“

Світ великий, і людей в ньому купа. Бігають, штовхаються, гоняться, кричать. Наче б щось сталося. А то нічого не сталося, вони живуть так.

Натурально, серед людей є селепки, національні герої. Здебільша вони ходять одинцем. Колись ходили сотнями, куреннями, полками. Бувало і бігали, коли була потреба. Вперед і назад. А тепер серед чужої юрби чимало селепків розгубилося. Ходять і бігають одинцем.

Це велика справа. Бувало, на-рід потребував нас і тоді звав національними селепками. Тобто героями. Як наші діди і батьки. А тепер усе урвалося, зтихла слава. Навіть кажуть на вайлуватого теплення:

— Селепко якийсь!

Навіть проект пам'ятника, що зробив Дараган не подобався людям тому вони назвали селепкуватим, а постать поета селепком. Чи не сором, генерації?

Колись величали нас, бо ми йшли купою, а тепер, коли кожний з нас сам собі пан, хто хоче й не хоче бачить, що ми ніякі герої. Приглядаються нам і кожній дурень помічує, що ми як усі — темна маса. Смакує нам ковбаса і чарка, маємо дітей як усі, сивіємо, обсіли нас жінки і дітиска, як першого ліпшого селепка. І кажуть:

— Овва, краще мати тата з доллярами, як з традицією зпід Бродів!

Що робити, аби одинцем не ходити?

А ось що, селепки дорогі, герої національні!

Мусимо мати свій голос! Хай виходить звідки небудь, але хай буде сильний і веселий! Бо народові сумно. Він має все, але не має радості. А чи був у нас гумор, як ми п'ятнадцять років тому цікаво заглядали крізь дірку від кулі як там влаштовано на тому світі?

Був! Страху не було, а гумор був. Тільки той дрижок дрібненький з тих часів, коли ми не знали чи пів до другої години будемо на

цьому чи на тому світі — оцей дрижок памятаємо по сьогодні.

А коли загремлять наші голоси, тоді пригадаємо собі, як ми несли наші смолоскипи героїв. Знову заграє шафа! І знову понесемо смолоскипи! Ну може не смолоскипи, а ліхтарки. А коли не ліхтарки, то бодай запальнички. Але всі. Разом ми дивізійні селепки. Головне, щоб усі, а тоді і шафа буде грати.

Ваш Селепко Лавочка.

Привіт Гриця Зозулі на бенкет Станиці Братства в Дітройті

Гречни кланею си пониженому панству і перепрашею, що забираю голос у справі, що си тичит.

У найперше, то вижу, жи на сали зібрали си саком-паком самі ліпші гості, жи на них не мож сказати, жи то екібудь. Цивілів — то ено трохи, бо всьо решта самі воськові згерої — і даю! Правда, жи простого воська небогато, зато все саржа приписево ест на пляцу. Ек си дивлю, то серце ми си крає.

Всо так сидит за столом на биратшафт, ек колис у швармленії в окопах. Куждий з видельцом на „байнст авф“ і куждий таку має міну, жи ені минут може дати квартиру або й дві крові за Україну. Абсолютни так, ек петнаціт або білше років тому взад. Єдна ест ружниця, жи куждий заміст карабіна маї коло себе свою жону. Але то велигої ружниці нема, бо, перепрашею вашого гонору, не една жона венци варта, ек карабін. Чесом то трафит си навіт так, жи може бути за машингвер . . .

Ек би так всьо, жи тут сидит, глідом пішло було форвиртс під Броди, то би нихто був дивізії не розбив абсолютни і ворог не вітримав би навіт пів минути. Я на тото даю голову, не свою, бо що моя вартує, — я на тото даю голову самого пана предсідателі.

Тепер я маю таке зауважене, ведлуг самого юбілеуша:

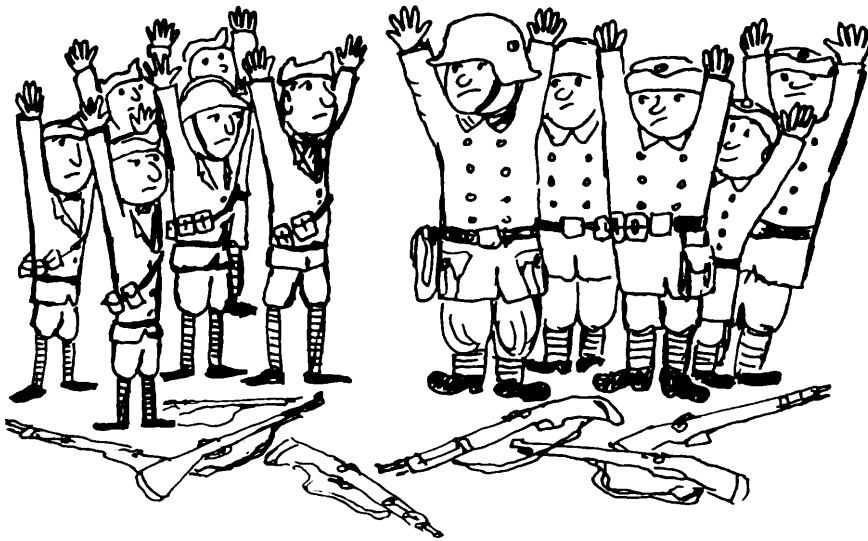
Ек уже пани вірахували, жи ест петнаціт років, то відав так ест на дійсни. Нихто не буде си спиричети, аби навіт сигів ув найгиршій зупозиції. Тут є чистий ра-

хунок, а не Кредитілка! Тут не тра спровожувати аж машини до рахунків, тут не тра навіт аж обох черевиків скидати з ноги, аби си до петнаціт дорахувати. А ек є петнаціт років, то ест юбілеуш, ек дріт, і нема навіт гадані! Ба, але ек си-мой-може обійти юбілеуш без гадані? А раз є гадане, то ружне си говорить, куди йно език си посовгне, а найвенци, — ек тото си стало, жи здивізія си навезала, і нашо — і пощо . . .

Єдні мут казати, жи на тото, аби смо мали гвери, ек що-до-чого. Другі кажут, жи на тото, аби смо мали своїх обрихтованих генералів і своє восько на куждий припадок. Ружне си сказуют, а я тото беру на йнакший розум: Ек навколо нас відбувала си така велига война, ек все воювали, — і німдзі і маґяри і мацкалі і словаки а навіт польські фолксдайчі, — то ек наш русин міг спокійни помеж тов войнов усигіти? Поки вітримував, а далі не вітримав — і даю! Нашому чоловікови, то йно аби война! Так му цеся война пахне, ек парубкови дівка. Не дивит си, жи потім тра буде терпіти і платити аліментар . . . Дивіт си, моя жона вже не дуже молода, а фурт биз окуляри по газетах нипає і вічитує, ци не буде война. А ви ше си дивуете, жи Здивізія си завезала!

. . . Я вам кажу, жи Кубийович абсолютни знав, що робит! Що робит — знав, ено не знав — нашо . . .

Тай не мусів знати, бо на тото вже иснуют ружні вчені, жи на

кожду річ знайдут покім ув исторії відповідний пляч.

Тото, жи Здивізия не стоєла си, то я беру на йнакший рахунок. Не стоєла си биз цисе, жи кужлий віфасував дуже короткий карабін, жи називає си „Ємпі“ і стрілее зпід пахи. Стрілети, то воно стрілее, але не має мушки, аби взети на візір-ленію. Тай байнет тиж не було на що наложити, то ек прийшло до штурми, то не було чим си боронити і тра було відступити назад рігцугом.

Єк я бив си за Україну на наталиянцкім фронті, то куждий мав байнет довгий і віострений, тай ше флешку руму у броцаку, то я розумію, жи було из чим йти до штурми. Таку штурму то ми мали раз під Ізонцо і я навит тото описав до календарі „Чирвона Калина“, але не відрукували, бо, відав, кілко тоди згиройствів си гіяло, жи не було кілки паперу, аби все відрукувати.

А було цисе так: Єк пішли ми раз у ангриф на наталияна і вже добігли из страхом блисько, ек ос, дайминато, від мене до отце духовного, тоди всьо, ек един хлоп, карабіни на землю, а руки вгору і піддаєм си: Але, дивлю си, а наталияни тиж покидали свої гвери, бо збояли си, жи наші довші: І так стоємо, вони собі, а ми собі з руками догори. Тоди еден наш, жи був відважнійший каже: „Мой, ци ви нас берете у плін, ци ми вас?“ Тоди наталияни шос межди собов пошварготіли і питают си: „А що у вас дають у пліні

їсти?“ Тоди наші кажут: „У нас то дають саму косерву“. Наталияни, втішили си тай кажут: „Єк так, то беріт ви нас“. І так єсмо взели цаллий рігемент до пліну, аж у гінералнім штабі дужи дивували си. А наталияни тиж си дивували, бо у пліні показало си, жи косерва була, але єно з ріпов. Єнакшої вже не було давно.

Так то си воювало і биз тото я воськові справи знаю на-дурх, хоц на сурдуді не маю ввизнаки, ека би показувала заочно, жи я записаний у цесі конбинатанти. Бракувало ми двох світків. Бо на войні, кілко си тих повколників назбирало, жи ек я си зголосив, жи я простий фантерист, то ми не поверили і казали поставити світків. А вітки я маю взети світків, ек то всьо були чехи.

Але воювати, то я воював биз два роки, поки сми не гістав дуррицус у плуцо, так, жи від того до нинька ношу кавалок від шрапнелі ув лівій нозі.

А ек вібухла Україна, то я тиж був трохи при фуршпані, а покім при піхоті, бо ек ми подорозі вкрали коні, том си вертав домів на піхоту. Воськовий регулямент тиж знаю напамет. Можете мя збудити у ночі серед бари і можете си спитати, що куждий жовнер повинен мати, то вам скажу из замкненими очима: ецак, нецак, броцак, лупак, капойстер і деку. Маю все скваліфіканції, ек сами видите, але не маю два світки і на песім всьо застрегло.

Може хтос из гречного панства

схоче ми за світка стати, абим так не ходив без ввизнаки, та й абим тиж міг мати свій ювилеуш, що ми си гіберує справедливо.

Гриць Зозуля

Із мудрих записок Селепка Лавочки

Живе з жінкою без шкоди для свого організму.

***

Поручник Х. мав шляхетний характер з виїмком неділь і свят.

***

Нині чуюся, як козак з полку Кривоноса, а, може, і як сам Кривоніс.

***

Утопився! Залишив по собі: три бульбки на воді.

***

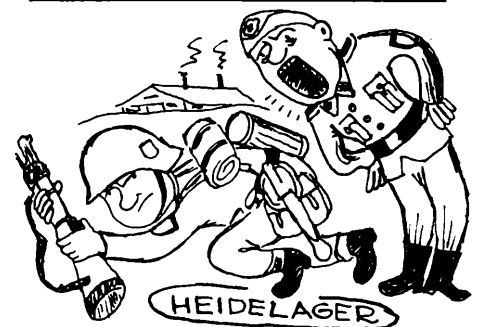
Після війни переїхав на сталий побут до ЗДА, позбувшись в дивізії кілька маловажних частин тіла.

***

Ми вечеряли й затроїлися м'ясом. Але пор. Л. Ортинський, як шляхтич, затроївся сардинками.

***

Відпочинок грає в моєму житті велику роллю. Більшу як праця.

Поема про Селепка

Пісня перша — В Галичині.

В славнім городі Підгайцях,
Не дазно так, літ сімнадцять,
Жив собі щасливо Федь.
В день орав спокійно нивку,
В вечері ходив до Євки,
Й не журився ні на мить.

Всюди чути канонаду,
Німці пруть до Сталінграду,
Віджила вояцька кров! . . .
Федь наказам підкорився,
В добровольці зголосився,
До Дивізії пішов.

Залишилась сумна нивка,
Проливала сльози Євка,
Гнідий кінь з жалю помер . . .
Федь спакував солонину,
Виліз на автомашину,
І поїхав в Нойгамер.

Пісня друга — У війську.

Реве, лютує, обершіце
„Гінлеген“ раз-по-раз дає,
Федь то лягає, то встає,
Вже яму витоптав на місці,
Та клятий німець не стає.

А потім „кріхен“ до бараку,
Штани на кант, на бляшку кріс.
А щоб тебе проковтнув біс!
Це вишкіл Федю — ти дураку,
Чого ж ти до війська приліз?!...

Та раз якось попав на око,
Поручникові Ковбасі,
Що в штабі був у тім часі,
І дуже носа дер високо,
Хоч не любили його всі.

І Федь пуцером став відразу,
А це в війську поплатний фак,
Завжди воюєш на задах,
Як рікцуг — перший даєш газу,
Як спокій — лазиш по бабах...

В Словаччині заїдав шинку
І боровічку попивав,
У вечір „слечну“ кантував,

Так він просидів цілу зимку,
А на весні на фронт попав.

Федь думав, що загубить душу,
Героєм стане . . . й накінець
Здобуде лавровий вінець.
Та Ванька заграв на „катуші“
І перекинув все в нівець.

На щастя був тоді у замку,
Славний поручний В. Козак.
Він лиш подав селепкам знак,
Що парили з Ем-Ге до ранку
І Ваньку ясний трафив шляк.

Булаб війна сто літ тривала,
Але Шандрук наказав: стоп!
Бо знудився на фронті хлоп.
Так селепня в полон попала,
Як москалі під Конотоп.

Пісня третя — В полоні.

Хто був в Ріміні в полоні,
Бачив сам, мов на долоні,
Як селепко добре жив.
В день на сонці смажив спину,
В ночі мріяв про Юстину,
І за домом теж тужив.

У неділі фільм два рази,
Тео Лінген і Ганс Мозер,
Все явилися на екран.
Не одному „шафа грала“,
Бо доляри тета слала,
А доручав їх Галан.

Дехто жінку мав в Зальцбургу,
У Мінхені чи Гамбургу,
Що колись любила з ним.
Тепер пише йому: „Любий!
Біля мене сталось чудо,
Народився тобі син!!!“ . . .

До хорунжого Купала,
Лист тесьцьова написала,
Щоб до них не повертав,
Бо він став коляборантом,
Всю родину пустив кантом,
Як в Дивізію попав.

Пан директор Шипелявий,
Що колись у Бориславі
Добровольців вербував,
Про ніщо тепер не знає
І селепків всюди лає:
„Я вас там не посилав“!...

Дні за днями воліклися,
Всі селепка відреклися,
Тільки Трумен сказав „вейт“!
Вибрав групу невелику,

І перевіз в Гамеріку,
Кораблем „Юнайтед Стейтс“.

Пісня четверта — В Америці.

Зібралися всі селепки
В національну бару,
І випили відро водки,
Бо Федь купив кару.

Заспівали сумну пісню:
„Ой коню мій коню“,
Пригадали Словаччину,
Чорнооку Зоню.

І кружляла, немов спутнік,
За чаркою — чарка,
А накінець почалася,
Дивізійна сварка.

Федь підморгнув на кельнерку,
Заплатив за „парті“,
Застартував „Ольдсмобіля“
І пігнав до хати.

Та не міг спокійно спати,
Раз-по-раз будився,
Бо цілу ніч йому Євка
І гнідий кінь снівся.

Федь збудився, скочив з ліжка
Вже друга із гаком.
Господи! та ж нині грає,
„Тризуб“ з Гакоахом!

І забув про все, що снилось,
Бо дуже був бизі,
Гнав що сили й бурмотав:
„Федю, тек-іт-ізі“!...

Епілог.

В славнім городі Нью Йорку,
Не далеко Юнен Парку,
Там живе селепко Федь,
В день працює за доляри,
Вечером іде до бари,
Не спочине ні на мить.

Довкруги ревуть мотори,
Радують сенатори,
Шепчуть всі: „буде війна“!...
Федь готує вже валізи
Та до війська не полізе,
Бо „фраєрів вже нема“!...

А як верне до Підгаєць,
Славний боевик скиталець,
Всім розкаже він умить,
Як страждав за Україну,
Від Фельдбаху до Брукліну,
Наш герой, селепко Федь.

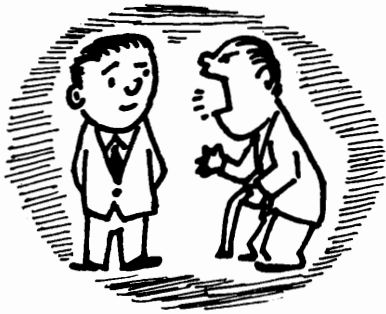
Комбатанти

(Фейлетон)

Як в гарячий, тридневний „вікенд“ все цивільне населення еміграційної України: коломияни, перемішляни, регенсбурці, міттенвальдці й усі, що разом на матуральні курси ходили, тим самим кораблем з Бремену відчаливали, чи в одному таборовому бльоці жили, святкуватимуть гучні ювілейні зустрічі — тихо, безшумно потягнуть довгими шляхами до Канади на триднівні маневри й воєнні наради з нагоди 15-ти ліття проголошення Української Національної Армії змоторизовані формації недобитків останніх українських комбатантів — тих, що разом камаші фасували.

З Нью Йорку, Детройту, Шикаго, Філадельфії, Торонто й Гамилтону з'їдуться, ешелон за ешелон, ті, що їх мавзери від кільканадцяти років здепоновані в магазинах аліантів, рештки виряду розкрамарили темпераменті сеньйорини Італії, а останні чоботи безповоротно вписані в інвентурі

Із мудрих записок Селепка Лавочки

На початку переконував мене словом, а опісля палицею.

шикагівського приватного військового музею.

Зустрінуться ті, що ще нині, як пошепки впевняють приявні на останній дивізійній дефіляді на Союзівці старші пані, а бартендери „Веселки“ підтверджують, мають той військовий дриг як треба.

З'їдуться без належної паради й почоту колись всіма шановані, нині нікому непотрібні, комбатанти „непотрібної“ формації...

Але тоді, як на інших оселях вже давно поснуть цивільні ювілянти, на комбатантських маневрах до ранньої зорі гримітимуть дивізійні батареї...

До пів до другої години...
Одна за одною...
Лента за лентою!
На знак протесту.
З жалю великого!

Бо в почесі й пошані, мирно й безжурно жили собі колись старі, заслужені комбатанти.

На призьбі між сонашниками перед хатою сиділи, достойно люльки пахкали, гусей пантрували, про війну й походи розказували, погоду ворожили.

В затишних монастирях побожну літературу читали, в теплих зимівниках шаблями порубані, втомлені комбатантські плечі на печах вгрівали, по хуторах внуків „на барана“ носили.

Молодші на Січі смолу варили, човни латали.

А ті, що нерви в походах втратили, тараню в Дніпрових лозах спокійно ловили, по пасіках бжолу годували, або іншу флегматичну роботу виконували.

Але не так воно нині!

Нині поваги ніякої, почеси найменшої, пошани жадної не мають!

Товариші зброї — й ті обминають.

Ще лиш час від часу якась мала Станиця запросить, квітами привітає й почастує.

Інші забули, бокують!

Не спиш по ночах, книжку напишеш, стрілецького звичаю навчаєш, статтю зредагуєш — не оцінять, висміють, скритикують.

Блакитні прапори пошиєш — малинових з кутасами ще й з лентами й білими рукавицями для „прапорщиків“ хочуть.

Вже-тут і там голосно про шапки й галіфе на всякі паради й маніфестації натякають, про аванси й „кінгсайс“ нові відзнаки крядкома радять.

Молодь — взагалі відцуралася.

Як на пластовому таборі з рефератом про військову традицію виступаєш — передні відкрито позіхають, а задні траву скубуть і грудками перекидаються.

Одиноке жіноцтво, як завжди, до вояцької шинелі інстинктовну симпатію відчуває, на рангу зважає, компліментом у вальчику наділить.

Воно й промови до кінці вислухає й сльозу дискретно зронить і на листу не відмовить, як ненароком про воєнну вдову згадаєш.

А загаль байдужий!

Появився, було, давно в селі комбатант в шараварах з бандурою — всі як один, на зустріч вибігали, за полу в хату тягнули, уважно слухали, гостили, поїли, підночували.

Погано нині комбатантам і клопіть з комбатантами. І з тими, що ще дриг військовий до паради мають, і з тими, що його вже не мають. А вже таки найгірше з тими заслуженими, що нерви на війні втратили.

І ще з деякими.

Зокрема й взагалі...

Криво але правдиво про воєнних звітодавців

Як раз попадеш в халепу, то з неї вже не вилізеш так легко. Попав я був якось у воєнні кореспонденти і тепер не маю спокою. І сумління гризе, що мовчу, і перечулсний страх перед історією.

Із сумлінням то вже пів біди, можна його якось . . . залити, а історія — а ніби навіщо робити якусь історію з тої історії? Але найгірше таки з колегами й приятелями. Вони не дають чоловікові спокою, аби навіть не винен їм ані цента.

Запхав мене в ті крігсберіхтери ніхто інший, а такі мій давний приятель Олег Лисяк. Якось в 1943 році каже мені Олег таке: Знаєш, той столяр Варят, чи як йому там, що є тепер цугфірером від воєнних звітодавців для нашої Дивізії, шукає на гвалт двох журналістів, яких бракує йому до рахунку на харчевий стан но і щоб Сташкові не було самому скучно. Я, каже Лисяк, і так вже не маю тут в магістраті кому ліценцій на sklepi davati, а ти — з тими гавсфервальтерами ще якоїсь біди собі напитаєш. Звиваймо ліпше манатки і голосімся на воєнних кореспондентів. К. Онрад буде писати, Лев Миронцьо рисувати, а ми зі Сташком не пропадем, якось дамо собі раду. В найгіршому разі будемо в цій Новій Європі цигарками торгувати . . . Подумав я собі — не зле бажає мені мій приятель, ще й до того Нова Європа. Побували ми з Олегом в похідних групах на Україні і . . . України не збудували. Правда, ми не мали зброї, лиш летучки й відзнаки. А от якби зброя! . . . Справді, якби зброя в руки, то може якось там пробемося почерез Нову Європу, а по-

тім все розпадеться і якось вибухне Україна без нас, а ми станемо національними героями з цілою купою медалів і святочних промов на наших нагробних пам'ятниках. Ну, а як зброєю не здобудемо своєї хати такої від Сяну го Кавказ, — то все ще лишаються цигарки, може виторгуємо на якій мировій конференції, бодай по лінію Керзона.

Запали ми зі столярем і на другий день стали крігсберіхтерами. Не загримали нас жадні реклямації, ані інші рації української галицької адміністрації.

Воювали пером, фотоапаратом, зброєю . . . не вибороли. І цигарки не помогли. З тими цигарками то був такий самий обманний блахман, як з тою Новою Європою і всім їхнім визволенням. Не то що не могли викупитися від різних визволителів і освободителів, але й самі не мали що курити.

Скінчилося . . . Вже нарешті, думаю, буде спокій, як за сталінської конституції, або хрущової коєгзистенції.

Та де там. Знову таки приятелі пхають мене в біду. Ось дістав я від видавничого нашої Краєвої Управи листа, написати гумореску про те, як наші фотографи робили знімки. Ще й пише: скоро, гумористично і коротко. Ні, цього таки забагато! Коротко? — це не я. Гумористично? — Таж попасти мені з гуморескою у шуфляду до цієї „Шафи“ також не буде легко. Бо, підозріваю, що там напишуть і Еко і Зазуля, і Горак і Лисяк, а я — моє прізвище на -ий. Ще якби я знав, що в цій „Шафі“ буде грати О. Ртинський або Сясько Ворський чи той наш шляхтич з чікагівського архіву, то може й мав би більшу шансу ставати до контексту гумористів на цій нашій дивізійній весело оборонній телевізії. А ще якби мені Гриць Зозуля чи Мамай або Селепко Лавочка написали наперед цю гумореску, щоб я лише переписав на машині і підписався, — то напевно виграв би, як не стодвадцять тисяч, то бодай одну цю

„Шафу“. І інкомтекса була б невелика і віддавати легко.

Не напишу — біда. Напишу — ще гірше. Бо за таку гумореску може мене пан генерал Шандрук zdegradувати з молодшого десятника назад в крігсберіхтери, як оце має клопіт писар з одним майором, якого авансував у майора на внесок того ж тоді ще сотника, а тепер на закиди теперішнього майора, мусить завернути його в сотники, або що найменше в отамани. Або й ще гірша біда могла б мене зустріти, якби наше Військове Міністерство авансувало мене в генеральні полковники, і я не знав би як вибратися перед анкетною комісією, де мій полк, коли в мене тепер у наявності на харчевому стані всього один рекрут і то в спідничці.

Хіба напишу не гумористично і не коротко, але скоро і всю свою надію покладу в руки пана поручника і приятеля Артимишина. Він був файний артилерист, на кінських кавалках добре розуміється, і може цього мого „фейлетому“ не надрукує.*

А так я собі думав, що буду мати спокій. Сиджу собі спокійно в далекій Дітроїті, між пани політики ані інші креслярі не пхався, між зорганізоване і дезорганізоване жіноцтво не лізу, на всякі бенкети ходжу і до жадної партії крім бріджової не належу. І не маю ворогів . . . ані приятелів. Лиш трохи наварив клопоту нашим Краєвим Управам і Станицям з братським прапором. Бо одні хотіли прапора синьої краски, другі голубої, а ще інші блакитної або малинової чи чорно-червоної. І догоди їм всім, а всі мають рацію. Одно лиш мене потішає, що деякі наші Станиці мали змогу нарешті відкутися на інших організаціях за ріжні „добровільні“ пожертви і незле заробили, продаючи на пасок ті кумівські цвяшки на прапор.

От за це мої правдиві приятелі могли б вигадати мені який ювілей або вечір. Та то не так легко

* Надрукую. І так матеріалу бракує. Б. А.

знайти правдивого приятеля, як це вдалося Лисякові. І, здається, свої 50-ті роковини того історичного факту мого славного минулого, як я мав ще багато волосся на голові (а тепер мені придався б капелюх, навіть не конкретно літературний) — доведеться відсвяткувати спокійно, може лише фамільною сваркою для заховання традиції, без шуму й гамору на цілу Америку й Канаду і без жодного літературного есею й дефіциту. А свої знімки з того часу, оригінальні й правдиві з краю, несфальшовані моїми приятелями в Америці, передам хіба Городиському до нашого архіву в Чикаго, щоби його грядуче покоління мало в чім порпатися.

Ага, пригадав я собі, що маю писати коротко про наших фотографів. Чому властиво я, а не Лисяк або Сташко? — Вони ж такі самі бувші воєнні звітодавці, як і я. Правда, Лисяк тепер пошився в письменники, і йому не випадає писати, а Сташко? — Сташко, як ходять слухи, „ніколи в Дивізії не був і не мав з нею нічого спільного“. Він урядує собі тепер в революційних організаціях нашого закармарку і має спокій від чужих і своїх.

А про наших фотографів — що я можу доброго написати!

Вони і так не зробили ні одної порядної знімки. Фотографували якісь там фронтові позиції, гармати, панцерфавсти, які не вибухали, відзначених ЕК I або ЕК II та інших командирів і генералів або ще грубші риби.

А мене, свіжо спеченого по рекрутському вишколі стрільця, в новій півофіцерській оксамитом шапці, яка коштувала мені 2 кг. правдивого масла, не маргарини, з великою чорною опаскою на рукаві з написом „крігсберіхтер“, з позиченим револьвером, в блискучих „польських“ чоботах і цайгових штанах, — таки не сфотографували, коли я їхав з Берліна в Генеральній Франковій Губернії парадувати і про наші воєнні успіхи на фронті, як зі Львова утікали, писати.

І не сфотографували Рудого Лева Миронця, як причіпився до УПА на два тижні (а заздрісні кажуть — гарна була молодиця), за

Безранги

Ранги

В одному із міст Америки, телефоністка, очевидно, українського походження, підслухала таку розмову:

— Чи можу забрати вам хвилинку часу?

— Прошу дуже. Це ви, пане сотнику?

— Так, пане колего. Пробачте, що вас запитаю, а яку ви мали останню рангу в Дивізії?

— Гм . . . та . . . хорунжий — уштуф.

— А ви знаєте, що є можливість дістати вищу рангу?

— Що ви кажете?! Війна! Мобілізують?!

— Та де там, пане колего. Маю такі анкети . . . вистачить виповнити, і вам признають вищий ступінь в УНРаді. Знаєте, нам треба людей з рангами.

— Не знаю, нащо мені, чи кому іншому моя вища ранга потрібна?

— О, пане колего, причин багато. Приміром, як схочуть з нами українцями говорити, то зовсім інакше говориться з вищою рангою.

— А хіба з нами пане сотнику, ще ніхто не говорить? Я гадаю, що ті, які хочуть говорити, знають з ким і про що можна говорити.

— Ви не розумієте. Нам треба дивитись в майбутнє, живемо в добі ракет . . .

— Вже розумію, пане сотнику. Ви думаєте якби так з Марса або якоїсь іншої Венери спустилися на землю і хотіли з кимсь про Україну говорити . . .

— Ранга рішатиме, пане колего, ранга . . .

— Не думаєте, що за вищою рангою повинна бути теж якась військова освіта?

— Це не конечно. Не знаєте

що його потім польовий суд мало не записав у національні герої, що впали на полі слави. Зате він має тепер повне право записатися або до бувших, або до колишніх упістів, або заложити окреме третє товариство.

І не сфотографували К. Онрада, як салютував. І не сфотографували Олега, як під ворожим обстрілом порпався в болоті по коліна поки відшукав загублений перстень. І не сфотографували тої зупи, що ми в полоні до неї два дні зелену травичку збирали, щоб за дві хвилини її вихлепнати і бути ще більше голодними. І не сфотографували тих всіх наших патріотів, що з нас дивізіяників поробили, а потім коляборантами називали. І не сфотографували тих цигарок, що їх різні наші зондеркур'єри на лінії Краків-Братислава-Відень возили, щоб ліпшу і нову долю виторгувати.

Оце були б знімки гідні історії. А так . . . що й писати.

Традиція

Різні є патріоти.

Є такі, що ціле своє життя нічого не роблять, тільки чекають війни. Так то кортить їх хоч краплю — дві крові пролити за Україну.

Є знову й такі, що війни не хочуть — навіть не згадуйте. І як котрийсь із них заріжеться жилеткою при голенні, то ляментує перед зеркалом, як дитина, мовляв, стільки крові намарно витікає, а України з того, як не було, так і не буде.

Але є ще й такі патріоти, що їх називають комбатантами. Вони вже пробували раз проливати кров, але їм не вдалося. Одних кулі якось обминали, другі обминали кулі, словом, якось пощастило з рекламацією. Це для України велике щастя, бо інакше, хто б то сьогодні належав і платив вкладки до наших комбатантських організацій? І хто б тепер передав нашу славу, вояцьку традицію дальшому поколінню. Я теж, рахувати, старий комбатант, а навіть дивізійник.

Під Бродами був, і то ще в 1936 році.

Пізніше, вже не був і не згинув, бо мене реклямували.

І яке щастя! Україна має менше

одного трупа, але одного більше носія великої традиції.

Ви може думаєте, що з тією традицією так легко

Ношу я цю традицію і ношу, а передати її нема кому.

Прийшов я до пластової домівки і кажу:

— Скоб! Перебирайте, хлопці, традицію!

А пластуни:

— Вибачайте, ми вам не якісь хлопці, бо ми вже давно сеніори. Це справа одна, а друга, ту традицію передали нам ще в Німеччині Усусуси. Ми її тримаємо в шафі і не знаємо, що з нею робити. Попробуйте передати до СУМА.

Пішов я до СУМА, а вони кажуть:

— Ми перебрали традицію і то забагато від УПА і далі вже не маємо де її складати. Більше перебирати нема вже потреби.

Пішов я від них і думаю: біда, пропали ми тут в Америці, бо нема кому традиції передати.

Але якось стрінув я одну дівчину, що саме вернулася з Союзівки, з українознавчих курсів. Дуже її, видно, проф. Стецюк українством розкуражив, бо як тільки почула про мою біду, то сказала:

— Май гуднес! Ви приходіть

нералом! Добре, то вас на полковників піднесуть, а що в мене зміниться, як мене з хорунжого на поручника піднесуть? Мене тепер і так всі поручником кличуть.

— Пане колего, наразі до поручника, а за рік-два нова анкета і сотником зроблять. Ви чуєте, сотником . . .

— То все добре, але як я своєму дядькові в очі подивлюся? Він покінчив першу світову війну чотарем і за Польщі, як лише за границю виїздив, вертався все з вищою рангою і так доїхав до полковника. Я до сьогодні з нього сміюся . . .

Тут розмова увірвалася, бо син хорунжого, який докучав татові щоб бавився з ним у ковбоїв, нехотючи натиснув на гудзик в телефоні.

до нашого Клубу, то ми ені минут від вас тоту традицію будемо брати.

Взяв я ту традицію і прийшов, куди вона мені сказала. В клубі чекали вже молоді американські українці і привітали мене з великою пошаною. А моя панянка зараз же сказала патріотичну промову, перепросивши присутних, що буде говорити по-українськи.

А говорила вона так:

— Дорохі пань і панів!

Я хочу вам скізати за наші браті дивизиники, що проливали своя кров за українкий штейт и за Бродів. Вони били сі тиш за наш Америку, али так аби німчі ніц о тім не знали. Бо вони мали свій кобзар, же є написано, що хцет душе аби мати свій Вашингтон.

Вони вже були доходили на шіст миль далеко до Броди, тоді стало сі великий нещісті і всі мусіли умирати за свій Старий Край і за Америка. Але потомка вони перебирали сі за цивільно і дуже бідували в Реміни. Там був такий концетрейшен кемп і Мусоліні їх хоців попалити в піч, але його повісили до гори нога і война сі скінчила. Так вони сі вратували і приїхали до Америка від Зудак. Вони дуже файні люди і ми всі собі сподобали, як вони робийт пікнік. Але вони дужи сі журйит, аби їм традишен не пропав. То ми хоцим від них той традишен брати і як їм будут лишити сі голубці або пириги з пікніку, то ми тото возмим длі себе на бінго. А як вони будут старі, що будут не мохти робити той файний пікнік, то ми обіцьиймо їм зробити пікнік — геф на геф. І мусимо співати тоту файну пісню:

Ой, коню, мій коню

Не сцій нади мною . . .

Або тоту другу, що мені сі сподобала:

Напишу до тато, напишу до мама,
Напишу до люба і дівчина,
Що острі кулі хруть мені пропила,
Віт пів до друхю гадена . . .

Так, браття дивізійники!

Не знаю, як ви, але я свою традицію вже передав. В добрі руки!

Тепер можу спокійно лягати спати.

Мамай

Їдемо на Говерлю

(В днях 2-4 липня 1960 відбулася дивізійна зустріч ЗДА і Канади на оселі Говерля коло Торонта).

Відколи то ступила нога
На цей бік океану,
Кожнорічно нас дідько до купи зганя,
Без п'ятирічок і плану.

Клівленд, Філядельфія, Нью Йорк,
І нас чула ціла „Союзівка“
Були разом на Сент Катерині,
І в Торонті пилася житнівка.

— На Говерлю тепер, — пише Ясьо листи
Обіжні та звичайні.
Заметушилась брать і гудуть вже форди,
Їдуть всі, їдуть в лайні.

Ліву руку піднявши, як станеш
Ніягарі у віч,
То кожний проїхший, що тобі усміхнеться,
Їде на зустріч.

На кордоні всі гладко проходять,
Ставлять справу рубом,
Бо в кожному авті в багажнику прапор
Із левом й тризубом.

Вже поїхав як першая стежа,
Наш Шарко в однострої.
На думці у нього не зустріч, а радше
Пластунки, так із два рої.

Там збунтованим втне Герой балак:
„Політика й реалітети“!
Головна це управа — хоч він сам як палець,
А деж ті кадети?

Артимко — „Де наші діти“ —
Однорівку взяв шкільну,
А Тато зі всіма дре коти
Тож всіх у підводу цивільну.

Із „Бродів-як-леви“ — хлопці-молодці,
Ніхто вже не бродить.
Тягне воза Стеткевич і Панько
А Левицький проводить.

Полковник взяв жінку за руку
Мов юначку тую:
— Хоч спізнюся, гонір віддайте
Ні, т . . . т . . . то рапортую.

З Ньюарку багато зібралось,
Тож буде своя пака,
З Трентону тим разом нікого,
Нема кадиляка.

З Нью Гейвену і з Ютики певно
Будуть делегати,
Щоб було там малії станиці
Кому заступати.

Папа з Рибалтом і Гончаренком
В авті, — щож казати!
Лиш не знати чи спільно доїдуть
І не буде хтось злізати?

І туманом вкрились гайвеї з Чікага,
Галушка везе злуку.
Там Орцьо набив вже марок кілька серій
Бльоків, хибодруку.

Лиш Рихтицький залишиться дома,
Має тзорчії візії.
Написав він книжок вже багато,
Ні одної з Дивізії.

З Детройту Горак новим автом —
Зустріч історична,
А Луцький прапорів нашивши —
Це дія практична.

Дітройт взагалі дуже чинний
І веде нас до слави.
Крохмалюк там тихонько щось пише
З Військової Управи.

З Рочестеру буде Л. Білик самітний,
Хоч робота велика.
І як просить, йому не допоможе
Ні Сват, ні Мотика.

На шляху Бофалівським хтось сидить у рові,
Спочиває трішки.
То Чмоли й Коновка — їм же не далеко, —
Рушили на пішки.

Там же будуть пісні і вірші, і промови
І напунктові речі.
Дасть Лисяк при тій же нагоді
Свій авторський вечір.

Ідуть всі, хоч кожний іншу ціль має,
Не дивлячись на видаток:
Офіцери і фрейтри, щоб помріять про славу,
А селепки, щоб зложити даток.

Хто хоче із жінкою, хто може — без жінки,
І з дітьми, хто їх має.
Їдем на Говерлю у край
В нас ще шафа гразе!!!

З циклю: УКРАЇНЦІ І СВІТ

Українці і збройні сили

З'ясувати в рамках невеликого фейлетону становище українців до Збройних Сил — річ просто неможлива і тому, очевидно, як карний дивізійник, я за неї взявся. Розмір мого труду нехай буде для критиків стимулом до високопарних похвал на адресу проблеми, що досі морочила нам голову предлогими віками і надалі такий самий шляхетний має намір.

Історія Українських Збройних Сил в минулому, це річ всім відома і тому для відсвіження вражень про деякі історичні факти, ми її тут коротко перекажемо. Це повинно допомогти нашому національну спам'ятанню. Перша порядна згадка про наші збройні сили походить з часів, коли навколо нас не було ніяких інших збройних сил і ми мали величезні успіхи й перемоги, а що нам дало причину влаштовувати військові паради, які звичайно кінчились підпалом деревлянських сіл при допомозі голубів миру (патент княгині Ольги)

або Каялою з половецьким дансінгом наверху. Під столом, очевидно, були наші. Вже з того часу історичні перекази вказують на тісне, стратегічне пов'язання наших збройних сил із алкогольною продукцією нашої країни, що вшанував один із азійських ханів чашою імені генерала Святослава Завойовника. Щоб не ширилося баламутство, треба сказати, що пізніше наші збройні сили в шаравах впорядкували цю справу так, що спожиття меду перед походом було відповідно збільшене і його скількість вистачала повністю на всі важкі, бойові дні. Між княжими збройними силами і козацькими була певна прірва, але не тому що вони, борони Боже, погнівались, а просто тому, що княжі війська забули передати службу і коли запорожці прийшли на зміну варти над Дніпром, зовсім ненадійно опинились віз-а-віз пане браце шляхти і довго тягались з ними за волосся. Погодив їх врешті московський сфінкс виславши козаків помахати нагайками в привіслянським краю.

Українські збройні сили зайнялися також творенням української держави в новіші часи. Незвичайний практичний змисл нашого народу виявився в тому, що ще в 18 році ми прийшли до висновку, що на випадок створення власної держави не треба буде українського

підпілля, без якого наше життя було б немислиме, і тому вирішено власну державність відкласти до страшного суду, а тимчасом дати нашій молоді змогу виховати кадри вічних революціонерів. Це вдалось нам повністю. Комбатанти Першої Світової Війни поділились на дві групи: праві знайшли пристановище в Маслосоюзі, а не праві в Бригідках. Обидві групи виявились дуже життєздатними і Друга Світова Війна застала правих із цукрицею, а неправих із туберкульозом однаково здібних продовжувати святе воєнне діло. Збройні Сили Першої Війни залишили нашим Збройними Силами Другої Війни цілу низку заслужених генералів, сотні полковників і сотників і тільки кількох правдивих вояків. А тому що після Другої Війни не було кому передавати набутої ігноранції, справу передано Пластові, який воєнні прапори заховав до пластових архівів і вийшов на ясні зорі та чисті води без традиційного баясту і з зором скерованим в американську майбутність.

Але коли минуле вже за нами, то про майбутнє таки треба щось сказати. Люди ж чекають, щоб знати, що станеться. Отже станеться. Цілком певно станеться і, як звичайно, застане нас неприємностями. Щоб цю традиційну і катастрофальну прогалину хоч

трохи заповнити автор завдав собі труду і познайомився з офіційними та неофіційними програмами різних досконалих і менше досконалих українських середовищ, безпосередньо зацікавлених справою Збройних Сил. Як вони собі уявляють наше славне майбутнє? Ось прошу.

Союз Українок як першоякісна, масова, продуктивна щодо Збройних Сил, станова організація, вирішив, щоб до війська у нас брали тільки сусідських синів. Коли ж не вдасться оминати конечности віддати батьківщині домашнього генія, то тільки в асисті домашнього лікаря, який матиме свою сталу квартиру в касарнях, з безпосереднім телефоном до мами. На вправу вільно буде ходити тільки в неділю і то з дівчиною, що матиме повне довір'я синові мами, якщо така знайдеться. В дев'ятій годині одначе синок мусить бути в ліжку. Ясно, що самий, щоб не ширилось баламутство. Аванси повинні починатись у найближчий понеділок, з тим, щоб найдалі до п'ятниці синок мав рангу поручника. На випадок війни всю армію касується, а справу оборони передається на форум Обманутих Націй, як позначено на марках Підпільної Пошти.

Союз Українських Ветеранів і похідних комбатантських організацій включно з Відродженням індивідуально повністю згідний із матерями, групово одначе висуває дещо відмінні пляни. По-перше, вся ця синівська голота мусить дістати добре по кулях, „так, як ми дістали“, тобто вправі по ночах, вісім днів на тиждень, у болотах, багнах і тим подібних річкових та теренових прикрасах, теплу страгу варити лише раз на два тижні, а їсти раз у місяць. Відпустки тільки до дентиста, лікарська опіка в руках старших десятників, а підвищення й аванси як грушки на вербі. З повищого ясно видно, що Ветерани мають свій погляд на справу, свій власний.

Українські політичні середовища менш-більш узгіднили вже свою програму в таких точках: вся армія поділена буде на сектори і кожний підлягатиме відповідній політичній партії. Це на те, щоб виключити можливість військової

О. Б.

Про одну катастрофу

Уявіть собі, шановний друже, табір військово-полонених Дивізійників в Ріміні. Десятитисячна маса селепків і старшин забарикадована густим колючим дротом, розбудувала свою циганську оселю на просторах колишнього летунського майдану. Посередині дві чепурні церковці виблискують банями з консервних пушок, а далі обширна спортова площа, обведена вузьким ривчаком.

І саме тут, на площі, відбувалися завзяті бої наших футбольних героїв за честь і славу українського табору, а в випадку втечі когось за дрти, пан генерал Крат заряджував тотальну збірку і лаяв непослушних селепків за ігноран-

диктатури. Всі Збройні Сили узброєні будуть тільки в однострої і шіточки до зубів. Це на те, щоб втримати зубну гігієну і внеможливити як не б у д ь внутрішнє збройне насильств. Весь старшинський корпус переходитиме перманенті політичні курси в усіх існуючих політичних центрах, а керування армією виконуватимуть члени медичного та ветеринарного персоналу. Це на те, щоб унеможливити старшинському складові будьякі мрії про військову кар'єру. Збройні Сили оплачуватимуться тільки податками від домашніх тварин, а це на те, щоб сприяти розитковій сільського господарства в гармонії з розбудовою армії. Всі вислужені військовіки будуть вжиті як дверники і лакеї по різних харитативних інституціях. Це на те, щоб уможливити повне використання військових одностроїв.

Вище названі три українські вирішні сили формуватимуть наше збройне майбутнє дуже послідовно за вказаними ріхтлініями і тому ми можемо безпечно здатися на них з гарантією, що наступне покоління, як і два попередні, значно підсилить лави нашої політичної та іншої еміграції, і наша кров на чужині не піде намарно.

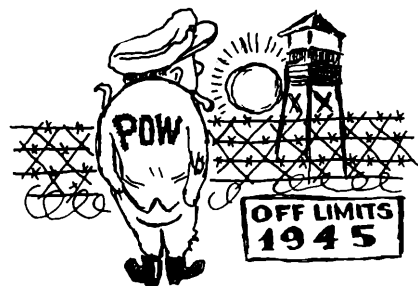
Л. Р.

цію воєнних законів їхньої королівської милости...

Не знаю чим кермувалися таборові „інженери“, але це було начним фактом, що репрезентативні туалети — ми їх називали лятрини — були побудовані якраз у сусідстві спортового майдану, зараз кільканадцять кроків від футбольних воріт. Тому не диво, що похилий дах цієї переважної будівлі, служив за трибуну для тих, які мали завдання „пешити“ воротаря противника, різними можливими засобами психологічної війни.

Це було одної травневої неділі. До нас приїхала знаменита одинадцятка німецьких футболістів з табору Форлі, а з ними кілька тягарових авт з „кібіцами“, озброєними в деревляні держакі, бляшані трубки та інші причандали, які в потребі чинили несамовитий шум і вереск. Вислід цих змагань рішав про „бути або не бути“, а перемажець автоматично ставав мистцем таборів військово полонених в північній Італії.

Наші заздалегідь приготувались до цього рішального бою. Стецьків, Душинський, Лесюк, Поритко, брати Дичківські та інші рімінські зірки футболу, з'їли перед тим подвійну порцію „фафлиги“, а найбільш крикливі селепки заняли позиції на даху лятрини. Почалася гонитва за „бальоном“. Німецькі „фріци“ при кожнім стрілі на наших ворота робили такий несамовитий галас, що побудили всіх вартових на сторожених вежах, наші реванжувались подвійно.

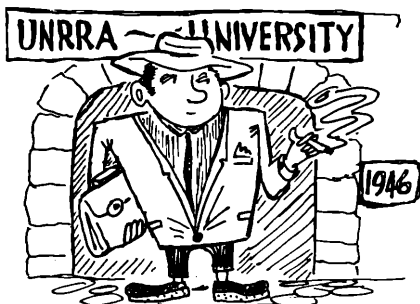
Час утікав, деркачі торкотали немов скоростріли під Фельдбахам, пищали трубки, але мяч ніяк не потрапив у ворота. В повітрі зависла загроза повторення матчу на іншому „невтральному“ грищі, а це означало втратити свою публіку, ну, і, розуміється, тогорічне футбольне мистецтво.

Та раптом сталася непередбачена катастрофа, яка вирішила нашу перемогу, а разом з тим, змінила політичну опінію британської імперії відносно українців, як це потім ствердили таборів історики. Саме в моменті, коли „Мецьо“ Лесюк гнався з мячем на німецькі ворота, знеможений дах лятрини не витримав тягару, затріщав, перекинувся направо, потім на ліво і гримнув цілою силою з купою селепків на туалетні баняки, виповнені колективним продуктом...

Очевидно, всі звернули увагу на катастрофу, а тимчасом перестрашений мяч загнався у німецькі ворота і вирішив вислід цього історичного матчу. Ми здобули мистецтво. Вдячні селепки проголосили лятрину монументом блискучої перемоги, а команда табору удекорувала архітекта Побідинського золотою медалею, за прецизну калькуляцію резистентції даху...

Це була одна з великих перемог нашого вояцтва, яку добре пам'ятають колишні полонені товариші. Віримо, що ця подія, стане причиною до анналів Історії Українського Війська, що її приготвляють наші комбатанти на чужині суші. Як бачите, не треба тратити надії до останнього моменту, бо часом навіть дурна лятрина може вирішити про перемогу і обернути все навиворіть!...

**
*

Ку-Ку

Пароля

На війні усе так було, є і буде,
Без клички — паролі не зайдеш нікуди.
Під Грацом раз хлопці фляки заїдали,
Надходить поручник: — Знов zorganizували?!
Піднявся Селепко: — То не жадна банька,
Я на стійці, аж щось лізе, — думав, що то Ванька.
Стий! Хто йде? Пароля?! — Я йому гукаю.
Воно нич не каже, а я гвер знімаю.
Бах! . . . Підходжу ближче, там свиня лежала.
Щож, пропало, пан поручник, паролі не знала.

В Ріміні і в Авербаху в полоні паролі ходили,
Їх всіх відтворити зараз нема в мене сили:
На свята усіх нас випустять на волю,
Від завтра дадуть в зупі м'ясо і квасолу.
Всіх нас хочуть тихенько москалям віддати,
Творять нове військо, Шандрука лиш ось не видати,
Присягаю, я бачив на табір наставлені дула й танки,
Клянуся, це були дишлі від воза й з хлібом фірманки, . . .
Був майже героєм і грав першу ролю,
Хто кращу від других розказав паролю.

У ДП таборах дівчат було много,
З хлопцями любитись — то вони від того.
Серце завоюєш, лише треба мати:
Плащ шкіряний, з корків золі й зелені дукати.
А наш брат з дивізії, з латкою на штанці,
Позичав убрання, як ішов на танці.
Лиш зараз побачив, де і в чому сила

І заклав паролю, що й не зчулась мила.
Здобув серце Люби, Ірки, Дарки, Олі,
Бо на всіх заклав він уміло паролі.
Тому, дома — чи на зїзді, в війну чи в спокою,
Пам'ятай усе кличку, знай свою паролю.

Кажуть що . . .

Один професор ще до сьогодні нарікає на дивізійників, які в часі нічлігу на оселі в Лігайтоні не дали йому коца, — хоч це йому належалося.

**

Усі більші імпрези дивізійники робитимуть під фірмою: Організації Дивізійного Фронту — Братство 1 Української Дивізії, Братство Броди-Лев і Музей Архів Братства.

**

Всі сім дивізійних редакторів мали цього року відпустку в місяці липні і тому не появилася ніяка стаття в річницю Бродів.

Перед Зїздом в Канаді вплинуло до Краєвої Управи Братства в ЗДА таке письмо: Яську! Жінка не пускає! Пришли листа, що на Зїзді рішатимуться справи історичної ваги, що я там необхідний і що всі кошта платить Краєва Управа. Усе на фірмовому папері з печаткою і двома підписами.

**

Між Братством і ОБВУА підписано консолідаційну умову, в наслідок якої „Стара Война“ має написати Дивізійникам „Історію 1 УД“ а дивізійники за це мають брати своїх старших колег автами на всі пікніки.

Із записок артилериста

В дивізії був я артилеристом. Туди (цебто до дивізії) не витягнули мене з кукурудзи, а пішов я таки з патріотизму. З мене назагал поступова й модерна людина, одначе у військовій справі був чомусь на кілька років відсталий. Знаєте: Січові Стрільці, козаки, Тарас Бульба, Маркіян Шашкевич. Задля цього було в мене поняття, що окрім відділу постачання і Бойової Управи найбезпечнішим родом зброї є артилерія. Щоправда, гармата, це назагал досить галасливий інструмент, а я не люблю громів ані гуку, одначе у воєнному часі неможливо вимагати повного комфорту. Тому я пішов до артилерії.

мають такі тупі зуби і тільки чигають: кланц — і вже вам подерто рукав, а на тілі синяки від зубів.

Вже на самому початку гарматного вишколу завели нас до стайні. Це до такої великої військової стайні. Входить, поздовж є перехід застелений трачінням та іншими некультурними субстанціями, а по боках кінські зади. На ліво зади і на право зади. Приступити ніяк не можливо бо зла личина копне.

Ще неприємнішим від стайняної служби було навчання їзди конем. Дають вам коня, обов'язково дуже великого й дикого тай кажуть на нього лізти незалежно від вашої opinii. Я мав виказку то-

ме, гармату. Гармата має дуло, колеса і шнурок, за який треба потягнути, коли хочете стріляти. Крім цього є ще причеплений прицільний оптичний інструмент, який є дуже важний. В противенстві до шнурка, за який кожний йолуп може потягнути, обслуговувати цей прицільний інструмент є дуже важко, і тут, власне, головна різниця між артилерією а піхотою.

Після успішного закінчення вишколу, я вже експертно вмів тягнути за шнурок. Та прийшов другий удар долі. Я відкрив, що артилерія цілком не є безпечним родом зброї. Ще під час їзди на фронт один ідіот з моєї батареї заснув на ляфеті і впав з неї на дорогу. Там йому колесо переїхало пальці на нозі, і то на тій, де він мав два нагнітки. Крім цього кінь жорстоко наступив на нього і роздусив йому пам'ятковий годинник.

На фронті було так, як хто мав щастя. Ті, що були при гарматному становищі на подвір'ї в якогось бавера, різали кури і пили сферментований яблочний сок. Ті, що не були при гарматному становищі мусили йти на обсерваційний пункт при піхоті на подвір'ї у якогось іншого бавера. Там піхотинці різали кури й пили сферментований яблочний сок, а вам висів язик.

Очевидно, як був бій, чи обстріл, ситуація значно гіршала. Бувши приділеним на обсерваційний пункт при піхоті, я зараз же ліз до пивниці. Це не була найліпша розв'язка, бо звідти мало що міг видіти і тяжко було щонебудь заобсервувати, зате я чувся там безпечніше, а це важна річ для підтримки вояцької моралі.

Шляхи людської долі бувають деколи дивні. Перший удар вищезгаданої долі прийшов у виді інформації, що наша артилерія буде кінська, це значить, що коні будуть тягнути гармати, а першим і головним завданням кожного гарматчика буде піклуватися цією худобиною. Кінь, як це загально відомо дуже шляхетне, але попри це тупе сотворіння. Кінська ковбаса не є добра. Крім цього мене вже змалку коні завжди кусали, якщо мали до цього нагоду. Вони

вариства охорони звірят, але навіть це не допомогло.

До всього можна привикнути. Незабаром я вмів сидіти, мов прирослий, навіть на найдикішому чистокровному арабському мустангу, хоч мої симпатії все таки схилилися до більш зрівноважених галицьких порід, так понад 20 років. В тім віці кінь уже дозрілий та достаточо уїджений.

Тут треба би згадати ще коротко про другу головну річ, що торкається кожного гарматчика, а са-

Після закінчення війни ми всі пішли до полону. Тут теж показалася перевага артилерії над іншими родами зброї. Свої чоботи я продав італійцям і мав цент на дрібні видатки впродовж кільका місяців. На обдерті піхотинські черевики ніхто не хотів дивитися.

Як гроші мені скінчилися, я обдував моїх королівських хлібодавців при допомозі геніяльної схеми втечі, якої нажаль не можу описати, бо може ще колись придатися. Цим кроком я подався до піввіля, де я до сьогоднішнього дня.

З огляду на можливість чергової війни я закупив хату і засадив на подвір'ї густу кукурудзу.

Бо війна війною, гайта вйо . . .

Щоб нарешті поповнити склад Української Національної Армії, крім одинокої дотепер 1 УД УНА ще іншими дивізіями, Хрущов вирішив, щоб з вини Америки вибухла незадовго третя світова війна. У зв'язку з цим мають бути створені дві нові дивізії лише з правдивих патріотів, з яких одна буде машерувати лише одною ла-

вою під такт раз, раз, а друга лише дволавою рахуючи: два, два, два. Командир одержить зразу українську рангу „Селепіссімус“. Дотеперішня 1 УД УНА одержить найважче завдання: бути безперестанку в гострім поготівлі, щоб ці дві нові дивізії не повистрілювали одні одних, поки не попадуть в полон.

Об'єднання героїства з інтересом

Стрінув я якось нашого Селепка Лавочку на дворці. Двигає, бідняга, дві тяжкі-претяжкі валізи, ледве дихає.

— Куди їдеш, Селепку?

— До Торонта, на посвячення прапору.

— А що ти набрав до тих валіз!? Таж тобі, як заслуженому національному героєві слід убраться в якийсь музейний мундур, почепити ту велику відзнаку за Броти і напевно поставлять тебе на варту.

— Ет, — ти все був дурний, пояснює усім знану крім мене правду.

— Нам треба йти з духом часу. Об'єднання — це наше найновіше часло. Треба об'єднатися. Як з'єднаємо національне героїство з національним інтересом, то й Україну скоріше збудуємо.

— А, що в тих валізах?

— Цвяхи. Купив в Детройті по 50 центів за фунт, — а в Торонті, кажуть, можна продати по 50 доларів за один цвяшок на прапор.

Гумор

— Чи належите до Братства?
— Вже ні, — і ще ні.
— Як це розуміти?
— Вже ні, бо виїхавши до Америки вже не потребує правної помочі. А ще ні, бо замолодий щоб числити на щось із фонду „старших віком і немічних“.

Гриць Мазниця купив собі краніцу а товариші питають:

— Як іде бізнес, Грицю?

— Та . . . цілий тиждень докладаю.

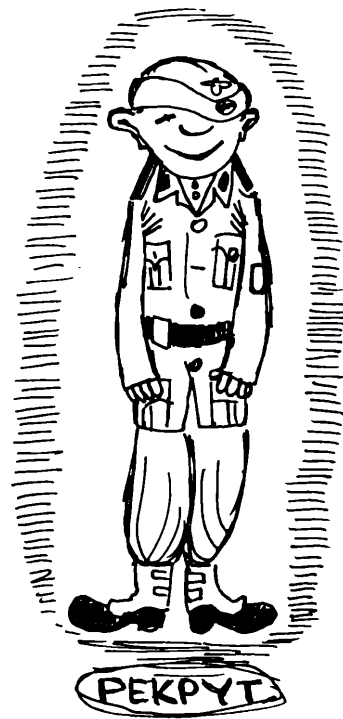
— Но а з чого живеш?

— В неділю маю відчинено.

Гриця Мазницю зробили завідуючим дивізійного Музею-архіву. На Загальних Зборах Братства присутні питають:

— Грицю, чому ти не записував всіх приходячих посилок та не перевів реєстру експонатів?

— Якто ні? Багато посилок були реєстровані на пошті, а всі листи були перебиті поштовою печаткою.

І я „був теж“ у Дивізії

Кажу „теж“, бо я засадничо не військовий тип, а „цивіль“ з крові і кости, що й виявлялося завжди в тому, що я ніколи не любив рано вставати. А при війську, як відомо, треба раненько вставати, особливо в рекрутському стані, який триває досить довго. Раннє вставання і було причиною, що я не полюбив військового життя, а так, то до нього я був завжди ентузіастично наставлений, тільки здалека. Ще якби можна стати відразу якимсь хочби поручником чи майором, можеб і витримав, але починати від рекрута не дуже хотілося, бо рекрут, це майже тварина (для тих, що його „обрихтовують“), а я до тварин маю милосердя.

А однак я військо дуже люблю. Ця любов і потягнула мене до Дивізії, як я був „утеченцом“ на Словаччині. Правда, я мав нагоду включитися до неї давніше, ще у Львові, але деякі обставини перешкодили мені в тому. Я вже навіть був у приймальному льокалю, вже вивчив був потрібні папери, вже стояв у черзі до приймального пункту і мав приготовані відповідні папери, аж тут нараз оборот на цілих сто вісімдесят ступенів. Це не значить, що я дезертував, ні, я пройшов чесно попри стіл, де приймали зголошувальні папери, але . . .

Справа була така, що я працював в одній установі, в якій був гострий наказ з Централі всім обов'язково зголоситися до Дивізії з патріотизму, не виключаючи навіть голови та його заступника. Цей патріотичний наказ чи натиск був такий великий, що я майже автоматично повірив у свій обов'язок вступити до Дивізії. І я вже почував себе в мундурі, з „емпі“ на плечах, в шоломі . . . Але, щоб не треба рано вставати, я надумав собі пуститися в військові звітодавці, де неконечно було, як мені здавалося, дуже рано вставати, хіба десь так коло сьомої вранці, що вже від біди можна було якось стерпіти. Але вже годину ранше, я встати не міг би . . . і не хотів би. І ще мені казали, що на вій-

ськового звітодавця пустився такий антимілітарист, як Мирон Левицький, отже як він витримає, то й мені не буде великої біди, хоч я ні малювати, ні писати не вмію.

І от пішов я до приймального пункту. Але що я знав як там поводитись, то старався стати позаду голови й заступника тієї установи, де я працював. Думаю собі,

вони абсолютно розумніші від мене — провідники — то я придивлюсь ззаду як вони зголошуються, так і я зроблю. А вони підходять до стола — я був п'ятий у черзі за ними — і віддають не ті папери, що держали в руках, тільки ті, що непомітно витягли з кишені. Я швиденько зробив те саме, підійшов до стола і передав папір, на якому було написано, що я дуже потрібний у военній економіці і мене звільняється від обов'язку вмирати за Нову Європу.

Показалося, що такі папери мав не я один, а всі працівники тієї установи, около 67 осіб, з яких лише два не були потрібні в военній економіці, тому й мусіли йти до Дивізії.

Оце такі були перші можливості вступити до Дивізії. Але на Сло-

ваччині та важність економічна вже не обов'язувала. Залишалося або йти працювати на каменоломи коло Братислави, або до Дивізії. Я вибрав друге, бо все таки краще бути военним звітодавцем, ніж справжнім, не франківським каменярем. Справа однак була тепер не така проста як давніше. Але я все таки дістав „покликання“ до Дивізії (за три тисячі слов. корун) і відрядження до Кракова, до головної поборової команди, де мав дістати призначення, „лунг“, як казав колись мій батько, австрійський „жовнір“, та інші деталі. Але в Кракові словацькі коруни не ходили, треба було придбати польські злоті, які широко курсували тоді на Словаччині, бо чимало наших утікачів привезло з собою цілі валізи й наплечники польських злотих. Зразу „гуралями“ підпалювали в печі або запалювали цигарки, але потім, коли відкрилися торговельні стосунки з Краковом, злоті пішли вгору і за сто злотих платилося якихсь 70 корун і більше. Мені пощастило придбати злоті по курсі 70 корун. Набрал я тих злотих, скільки міг вмістити в пазусі та інших закамарках і поїхав до Кракова. Не буду оповідати про подорож, вона була вигідна, в вагонах 2-гої класи — я ж кандидат на войовника за Нову Ойропу — хоч з певного погляду небезпечна, але кого б я мав боятися, коли я належав до тих, хто нікого не має боятися.

Приїхавши до Кракова, я зголосився в відповідному уряді й одержав призначення до Жилини на

Словаччині з рангою поручника. Оце й було те, про що я все життя мріяв — стати відразу поручником або майором, щоб не переходити рекрутства. Правда, ця ранга звільняла мене одночасно від надмірного тягару польських злотих. Я навіть був радий цьому, бо став трохи легший і тонший, а добрим людям, які мали таке кольосальне розуміння для мене, що я не хочу бути рекрутом, ці злоті стали в пригоді, бо це був військовий час.

Та найгірше мало тільки початись. Треба було щось зробити з тими польськими злотими, не стану ж я їх завертати назад до Братислави. Але що мені, воякові Української Дивізії з ними робити! Думав-думав і надумав таке — куплю цигарок польських, до яких я так привик, і матиму на два роки курення. А воякові що більше треба як не цигарок. За них і харчі можна замінити і одяг, і це, і те.

Накупив я цигарок повні валізи й наплечник та й їду додому, до Братислави. Їду „шинельцугом“, очевидно, другою клясою, бо я старшина Дивізії, отже маю право. В переділї багатьох інших „панів“ з „панського“ народу, вищих і нижчих ступенів, від поручника до генерала (може там генерала і не було, але мені так здавалося). І всі займаються певними торговельними справами, щось продають, перепродують, купують, міняють, але не надібно, тільки на десятки вагонів, які ще навіть не прийшли на місце, лише блукають десь в дорозі. Мільйони німецьких марок переходять з рук до рук, а властиво з валіз до валіз.

До цього торгу втягнули й мене, хоч торговельного хисту в мене ніколи не було ні за словацького цента, і в торгівлі я завжди був як у військових рангах-табуля раз. Але якось так зненацька я

став торгівцем і продав півтора вагонів польських цигарок, разом з тими, що я віз для себе в валізах. А продав їх дуже дешево, як потім переконався, за десять відсотків ринкової ціни. Але хіба я знався на тому. Коли я познайомився з тими офіцерами, що їхали в моєму переділї і сказав їм, звідки я й куди їду, то вони запропонували мені добути їм три вагони польських цигарок. Мені просто волосся рогом стало від таких пропозицій. Три валізки ще можна було придбати, але три вагони! Та мені якось вихопилося в розмові, що наразі я можу мати лише півтора вагонів і можу зараз телефонно викликати і до двох днів вагони ждтимуть на стації під Віднем, число таке то й таке, папери готові будуть на умовлену адресу.

І мої валізки з наплечником замість цигарок наповнилися німецькими марками. Скільки їх було, не пам'ятаю, але страху було тричі більше. Бо якийсь концлагер мене ніяк не мавив. Я лаяв себе дурнем, ідіотом, ординарним паскарем, спекулянтом, натягачем, юберменшом — навіщо мені було говорити про півтора вагонів цигарок, коли про таку трансакцію мені ніколи й не приснилося б. Але так зложилось, і я тому не винен, що мене спровокували до того, щоб я їм продав півтора вагонів цигарок. А тепер, що я з тими марками зроблю, така скількість, що й порахувати важко (мені, бо інші „дивізійники“ рахували багато більше, як я потім довідався). І ще границя німецько-словацька перед мною. Як же ж ту границю перейти з такими валізами, повними чужої валюти.

І довелося висідати, бо потяг доїхав до кінцевої стації перед мостом на Дунаю. Взяв я свої валізи й наплечник майже автоматично, висів з вагону й попрямував до граничної застави на мості. Душа була в п'ятах, хоч я і був поручником Дивізії (він називався трохи інакше по-німецьки). Дижурний підстаршина зажадав паспорт. Я показав, а дижурний глянув, випрямився, засалютував і віддав. На валізи й не звернув уваги. І чого! Це ж їде старшина Стрілецької Дивізії „Галіцієн"! Неабихто!

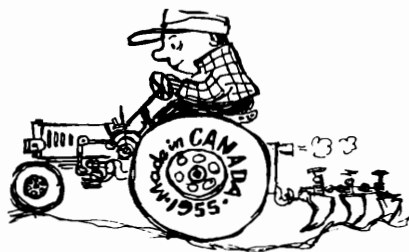
Це мені привернуло трохи рівноваги, я взяв валізи й пішов мостом. А на словацькій стороні ще одна застава, словацька, дуже часто гостріша. Але тут допомогла жменя марок на всякий випадок, щоб не питався, що в валізах. Скоро мене цей словацький пограничник випустив, я зійшов з моста, пішов бічною вулицею і як дремену, щоб, мовляв, якнайдалше бути від небезпечного місця!

А щодо Дивізії, то я ввесь час був у відпустці, аж до евакуації,

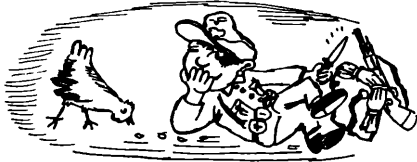
але все таки я був у Дивізії, і не мусів рано вставати. А це тому, що я відразу став старшиною (за пару тисяч польських злотих).

А що з тими вагонами? — запитаєте, певно, друзі дивізійники. З тими вагонами я дотримав слова. З Відня я задзвонив до Кракова до мого приятеля (письменника) і замовив у нього півтора вагонів польських цигарок за 40% ціни, яку я одержав. Мій приятель (він мав широкі торговельні й літературні стосунки) доставив на означений час і місце все, як було треба. І всі були задоволені, а я мав особисту сатисфакцію, що я підтримував українську літературу, бо я завжди мав і ще й досі маю до неї слабкість, хоч письменник з мене не вийшов, але це краще для літератури.

Чорна кура

Панько Кислиця, був незвичайно добродушною людиною. У війську всі його прозивали „милосердний гуцул“, бо в своїм житті він не вбив навіть мухи, а про людину — шкода й думати. Тому не диво, що поручник Сорока відіслав його з фронту „на зади“, до запасного полку, і там Панько ді-

став спеціальне призначення, тримати „вічну“ варту біля амуніційного магазину.

Властиво, цей новий „дінст“ йому досить сподобався. Тут не треба було виявляти якоїсь особливої вояцької справності, тільки ходити безперервно п'ять годин довкола старої шопи, а потім зарапортувати штурманові Каценвурштові, що „алес ін орднунг“! . . .

Недалеко від магазину знаходилося чепурне господарство заможного австрійського бавера. Кожного ранку круглолиця господиня, фрау Міці, смажила в кухні різні присмаки і запах припаленого м'яса й цибулі крутився довго біля шопи. В таких хвилинах Панькові котилася з рота слинка, і він з відразою згадував солодкавий „пфедешніцель“, що його приготував кухар для геройських добровольців першої галицької Дивізії . . .

Одного дня Панько завважив біля себе несподіваного візитатора, чорну курку, що боязко маршувала вслід за ним довкруги арсеналу. В його голові зродилася раптом злочинна думка, зробити збройний замах на невинне сотворіння. Бодай раз наживитись добре смачним курячим м'ясом.

З точки погляду мілітарного, це не була така проста справа, бо та криклива птаха в полон легко не здається, а залярмована нею фрау Міці, могла безцеремонно запхати хлопа до грізного „штандгеріхту“. Отже, треба було за-

стосувати випробовану німецьку тактику „бліцкригу“, або пропаговану сотником Лішинським „козацьку стратегію“ — заманити ворога в сліпу вулицю . . .

Панько цілу ніч думав, плянував і вкінці впав на геніяльний помисл. Взяв довгу нитку, насилів на неї кукурудзяні зеренця і готовий „перловий“ шнурок заховав старанно в порожню пушку від газмаски. Ранне проміння сонця привітало його на варті біля амуніційного магазину. В Панька несподівано вступив лицарський дух і замітне почуття рішального моменту.

Чорнопера курка з'явилась знову, як і попереднього дня і несміливо підбігала за ним, підспівуючи в такт якось кокотливу мелодію. Панько витягнув обережно кукурудзяний шнурок і непомітно пустив його позади себе. За кілька

секунд він почув легке шарпання, а відтак курка сильно потягнула шнурок до себе і безсило затріпала крилами.

Панько оглянувся довкруги, прискочив до своєї здобичі, закусив зуби і з цілої сили перекусив курячу голівку на 360 ступенів. Сталося! . . . Невинна жертва війни лежала непорушно у вояцькій мавзолею — в бляшаній пушці від газмаски, а кругом шопи гонив весняний вітер і сумно підтягав заупокійну „Вічну пам'ять“ . . .

Такий непростимий злочин повинів стрілець Панько Кислиця Року Божого 1945! . . . У нього й тепер з жалю трясеться долішня губа, а в грудях довбнею товчеться серце, як хтось ненароком згадає про війну. А часом, коли в підвалі національної бари дивізійна братія затягне незабутню пісню про „Чорну куру“, Панько вину-

вато кліпає очима і з докором шепоче: — Через голодний живіт і нерозважну голову, я відібрав життя невинній курці. Простіть мені грішному, люди добрі! . . .

АВТЕНТИЧНЕ . . .

До старшинського артилерійського вишколу в Бенешові приділено також кількох підстаршин-кандидатів з протилетунської артилерії. Вони мусили зразу включитися у вишкільну програму, до якої належало також вчання кінної їди.

По першій „кінській“ лекції, коли всі кандидати завели коней до стайні, артилеристи, як більше завансовані, питають одного „флякіста“, який досить непевно ставив свої кроки, як йому подобається кінна їзда.

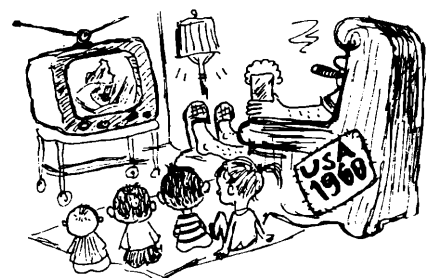
— Дуже гарно, — відповідає „флякіст“, лиш бачите, я собі навіть не уявляв, що кінь, який все таки переважно годований сіном має такий твердий хребет.

***

В Криниці відбувався вишкіл медсестер для 1 УД. На вишколі були самі молоді дівчата переважно гімназистки або студентки. По двох тижнях вишколу приходить одна студентка до канцелярії командантки і просить звільнення.

— Чому? Чи вам тут вишкіл не подобається? — питає командантка.

— Це ні прошу командантки, але я вже маю досить ходження з простими стрільцями, а молодих старшин тут мало й завелика конкуренція.

„Щоби штемпу не хапнути“

Я ледве встиг вскочити до вагону, коли двері закрились швидко і безшелесно. Поїзд підземки пігнався далі через тунелі ньюйорського метро. Я стояв втиснений в юрбу пасажирів, поштовхуваний і побиваний з усіх боків. Якраз коли потяг пролітав через якийсь підземний закрут, я захитався і сперся на мого сусіда, молодого порторіканця. Він загеготав щось і з цілої сили копнув мене в кістку, так що я полетів в протилежному напрямі і затримався аж на усміхненому китайцеві.

Порторіко ані не думав скузуватися, а навпаки, дивився мені в очі з визовом, мовляв, ходи сюди, „Грінго“, я маю бритву за пазухою, а ніж за халявою . . . ! Ніхто не звертав на мене уваги, коли я збирав розсіпані папери, які вилетіли мені з портфеля, під час мого зудару з темношкірим сусідом.

Я ще рачкував на долівці вагону, збираючи папери, коли потяг затримався на наступній станції. Людська юрба поволі проріджувалася. Я позбирав папери і поглянувши на порторіка, а поглянувши, прийшов до переконання, що треба буде його бодай штовхнути, коли він виходитиме з вагону. А він виходив останній, бо тут виходили майже усі.

Мій порторіко був ще у вагоні, коли раптом поховзнувся, немовби хтось спритно, по „футбольному“ підклав йому ногу. Темношкірий полетів на плятформу і то прямо на стовп. Двері підземки закрились і потяг пігнав знову... Я був сам у цілому вагоні.

Але мені тільки здавалося, що я був сам. Бо — хоч я був би присягнув, що перед хвилиною, коли порторіко летів з вагону на плятформу — напроти мене на лавці нікого не було — тепер сидів там якийсь чоловік і читав, чи переглядав „Дейлі Ньюз“. Я далі ще думав над тим, хто підклав ногу „моєму“ порторікові — коли з поза „Дейлі Ньюз“ відозвався голос:

— Якто, хто, пане Лисяк? Та певно, що я. Хто має вам допомогти, як не я?

Заслона „Дейлі Ньюз“ впала і я

стрінувся з живими, зеленими очима, що вдивлялися в мене з понад піддертого носа і відкритого рота, розясненого трохи іронічною посмішкою.

— Ви? — трохи збентежено спитав я? — А ви звідки мене знаєте?

— Слухайте, — відповів зеленоокий тип — не грайте варята. Що, ви мене забули? Придивіться добре.

— Гей, пане! — сказав я трохи більше офіційно — навіть, як ви тому чорнюхови підложили ногу, то ще не рація щоби ви казали мені, щоби я „не грав варята“. „Венци поуфалосьці, як знайомсьці“, казали в нас, у Львові . . .

— Зараз мене шляк трафить, — ствердив ділово чоловік з задертим носом. — Ну, знаєте! Бігме, краще було з книжки не вилазити. Ви мене не пізнаєте! А ви ж мене зараз в першому розділі впровадили в дію, тоді, з Дуськом Іраном, на Ринку у Львові і тягнулисте мене аж до останньої сторінки . . . Холера мене візьме! От, на маєш долю. А то з вас автор! І ще дивізійник . . .

Мене неначе вдарило обухом між очі. Певно — як я міг не пізнати? Та ж це був . . . Ні, таки це був . . . Зелені очі, відкрите обличчя, задертий ніс . . . Ні, не може бути, такого не буває!

— Е, що там не буває! — наче читаючи в моїх думках, відповів зеленоокий. — Ну, видусіть вже з себе — так, я один з ваших героїв, я Базиль зі „Стрілецького Звичаю“ . . . Не пізнаєте мене, бодай вас об . . . золотило!

Не було сумніву — в „саб-вею“ між Менгеттенем і Джерзі Ситі сидів не хто інший, а львівський батяр і старший десятник панциргренадирів Дивізії, Василь Баліцький, званий „Базиль“, одна з постатей моєї повісті „За Стрілецький Звичай“.

— Але це не може бути . . . промимрив я, — це лише в літературі . . . У Піранделля є така п'єса: „Шість постатей шукає автора“, але . . .

— Патик ви положіть на того Пітігрілля, чи як йому там! — буркнув мій розмовець. — Вилазіть з тої залізниці. Зараз буде Джорнал Сквер. Ходіть, там десь на паркпляцу ваша машина, сірий Шеві, ні? Ідем до Філядельфії. Я вправді шофер — бодай таким ви мене в книжці зробили — але тим разом поїдете ви, а я буду сидіти як пан, досить я ся на війні наїздив, себто у вашій книжці. Не балакайте тепер. Зрозумійте, що ніхто мене не бачть, лише ви, і то ще вас „кап“ до кацяби заладує, бо подумає що ви хірний і сам до себе балак витинаєте. Сідайте в кару — де ключі?

Коли ми пробивалися через лабіринт вузьких вуличок Джерзі Ситі — Василь Баліцький не говорив ані слова. А на мені трохи терпла шкура. Я не знав в якому становищі мій герой виступає? Дух, чи яка біда? І як йому говорити? „ти“ чи „ви“?

— Можете говорити: „ти“ — знову немов вгадавши мої думки, сказав мій супутник, коли ми минули „Пуласкі Скайвей“ і віхали в неонову джунглю домиків, мотелів і барів коло Елизабету. — Ви маєте право говорити мені „ти“. Ви ж мій автор, ви мене створили, ну, ні? А я вам мушу говорити „ви“, хоч ви лише звичайний „штурман“, а я „оша“. Таке право. Я ж ваша літературна постать, правду кажу?

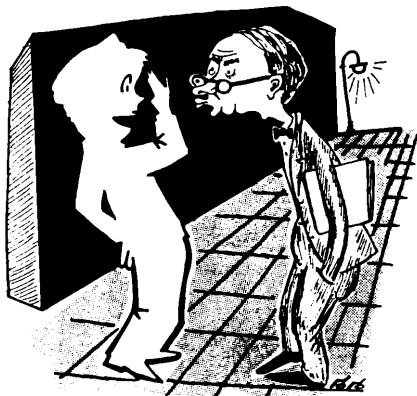
У голові в мене трохи шуміло. Випили ми бо з колегами з „могили“ в „Лісі Микиті“ по пару глибших „скачів“ — і я сам не знав, що про цілу аферу думати. Але думки перегаляли одна другу, якось так легенько, — авто пролітало темним шосе, а потім знов появлялися неони, і було якось так дивно, все ставало таке просте і зрозуміле . . . Ну, нарешті — чому б ні? Чому б до мене не мав прийти старший десятник Баліцький, постать з моєї повісті? Чому ні?

— Ну, нарешті — сапнув із вдоволенням голос коло мене — Нарешті, ви входите у властиве становище. — Справді, чому б я не

мав до вас прийти, до свого авто-
ра?

— Ти, Базиль — сказав я вже
товариським тоном, — тепер як-
раз дванадцята година, скажи —
ти . . . дух?

— Та який там дух! — зарего-
тався мій товариш, — таж ви ме-
не не закатрупили ні під Гляйхен-
бергом, ні під Бродами, як інших

гістів у книжці, то як я можу
бути духом?

— Ну, але ти насправду не існує-
єш — тебе нема . . .

— Гузік правда, — знову діло-
вим тоном ствердив Базиль. — Як
„мене нема“? Я є, і то більше ніж
ви сам. Бо ви що? Відкітуєте за
пару років, засмієтеся до суфіту і
вас — фюють — не буде! А я
буду жити. Довгі роки. Колись
про мене читатимуть ваші внуки
чи правнуки і правнуки всіх диві-
зійників — а ви кажете, що „ме-
не нема“. Я буду довше ніж ви.
Я буду так довго, як довго бу-
дуть пам'ятати Дивізію. За сто і
за двісті років . . . А ви . . .

— Ну, йо, — погодився я, —
хай і так буде. — Ти мене зіхер
переживеш, Василю, окей. Але
скажи, чого ти до мене прийшов?
Бо, знаєш . . .

— Перше мудре слово, — захі-
хотав Базиль Балицький — Бачи-
те, я прийшов, бо ви ся мені не
справуєте.

— Якто? — звернувся я до мо-
го героя. — Що то значить „я ся
не справую“? Або що я роблю?

— Тут єст цілий сук, — сказав
десятник Балицький. — Власне,
що ви ніц не робите. І то єст ціл-
ком до бані.

Мене шпигнуло, і я хотів вже
відповісти, коли Базиль знову за-
брав слово:

— Чекайте, не підскакуйте. За-
раз буде червоне світло, уважай-
те на машину. А я потім скажу
решту.

Коли ми залишили світло за со-
бою і авто знову почало набира-
ти швидкості, Базиль відізався
знову:

— То єст так: написались „За
Стрілецький Звичай“? Так, чи ні?
Так, написались. А ще інші ка-
валки про Дивізію? Так, зіхер що
так. І ще пару піснів, як тота про
„Данка із Підзамча“ що йшов під
Броти? І тоту про то що „Дивізія
повернеться“, що єї тепер хор
пана поручника Чмоли, ну, „Бур-
лаки“, співають? Зіхер, жесьте то
всьо написали . . .

Я мовчав. Ага, туди гне гне мій
Базиль. Я чекав на дальші слова.
А вони приходили. Чи це говорив
Базиль . . . ?

— А тепер вас заткало на а-
лінь. Ні мру — мру про „могилу“.
У „Вістях“ вас нема. На святі
Бродів в Лігайтоні, то де ви були?
А як посвячували прапор у Трен-
тоні? А на зїзді в Канаді? А на па-
радах на „Сюзівці“? А в Торонті?
А . . .

— Шлюс, Базиль! — трохи
шорстко перервав я потік його
слів. — Якої тяжкої хвороби ти
хочеш?!

— Ви самі знаєте, — немов з
жалем у голосі відповів десятник
Балицький. — Я вже нераз штемпу
ликнув через вас. Часом буваю
собі — от так з боку, знаєте, на
зборах тої чи тої Станиці і думаю
собі: селепня перестає приходити
на сходина, „пістолети“ не платять
вкладок, на зїзди не їздять, ну,
і як мають вони їздити, як мають
платити, як має шафа грати, як
мій автор, моя кість і моя кров,
також десь пофіявся? Якусь, то-
ту „більшу“ літературу пише і
му не виходить, про УПА пише,
про підпілля пише — а де є ми?
Ми, дивізійна, могильна кумпанія?
Ви вже для нас за добрий, га?
Як чоловіка має шляк не трафити?
І як тут штемпу не хапнути через
мого власного, рідного автора?

— То, ти, Василю, — сказав я
якось тихіше ніж хотів — ходиш
по світі? По станицях — і всюди?

— По Станицях і — всюди —
також якось тихо сказав десятник
Балицький. — От, часом вискочу
з книжки і зайду в Парижі до отця

Капеляна Левенця . . . Щось му
шепну на вухо і він знову відмо-
лодніє, так як під Бродами і Штра-
деном . . . Часом присядуся до д-ра
Ортинського, як він там урядує за
дипломату в тих Обрубаних На-
ціях і він нагадає собі мене. Прав-
да, нераз гукне: „Ви-рри-вай, се-
ле-пе!“ але потім теж ясніше по-
гляне на світ . . . Часом зайду до
сотника Ліщинського, там коло вас
у Філядельфії . . . Загляну до Ге-
нерала в Трентоні . . . Подивлюся
на мікрусів Зенка Коновки, щосте
го в книжці „Коробка“ назвали,
піду на пробу „Бурлаків“, зайду в
Дітройті до Луцького, того вашо-
го колеги з „крігсберіхтерів“ . . .
Або до сотника Карпинця в Лон-
доні — чи до Гуляка в „Оазі“ в
Торонті . . . чи до хлопаків в Ав-
стралії . . . Чи до тих що в Ар-
гентині . . . Відвідаю тоту паню,
що жила коло вас у Міттенвальді і
що її син не вернувся з під Бро-
дів, і скажу її якесь тепле, люд-
ське слово — ну, така моя доля і
таке моє завдання. Та ж ви пото
мене написали, ну, ні?

— Так, — відповів я поволі —
так, пото я тебе написав, Василю.
Тебе, Гарана, Остапченка, того
що згинув під Бродами, Темака.
Пото я вас написав.

— Ну, бачите, — привітно ві-
дозвався Базиль — Ну, скажіть,
чи не варто мені бути на світі? Тут
загляну до хорунжого Гавриляка
— знаєте, того що присягав на
вірність Україні разом з Припха-
ном. А хорунжий тепер інжінер на
університеті в Рачестері . . . За-
скочу до нього, шепну му: „Ски-
нув чакот!“ — і його зараз, якби
по серці поскоботав. Або, подив-
люся як росте Прончака і тої на-
шої юначки син — „Десятник“
звуть мікруса . . . Або, вашому
хлопцеві у сні щось на вухо ска-
жу — фест хлопака, мігби вже
„лемге“ носити . . .

— Або знаєте, — Базиль зно-
ву оживився — як зійдемося з
Лавочкою, знаєте, з Селепком Ла-
вочкою, тим, що то його видумав
той уштуф зі штабу — знаєте? —
Певно, що знаєте! О, тоді є сміха!
Він такі рузьні кавали знає! Як
зачнемо боки зривати, то бігме,
хлоп забуває, що він і я лише лі-
тературні постаті.

Ми помовчали.

— Жалю ми си завдали, — з посмішкою сказав по хвилині Василь — Ну, нічого. Я того не хотів. Я би не хотів вас щось попросити.

— Ти мене, Базиль? — спитав я. — А що ж я можу для тебе зробити? Таж ти, мимо всього, не живеш так як ми . . .

— Ви знову тої самої! — обурився Василь. — Але, хай вам буде. Але чи я є, чи мене нема, ви можете для мене ще багато зробити. І для мене, і для всіх. Проста справа: зі мною мусите щось зробити. Раз ви мене не зарубали ні під Бродами, ні на Словаччині, ні коло Гнасу — то що зі мною, я ся вас питаю?

— Якто що з тобою? — обурився я. — Я написав у книжці, що ти десь мандруєш по світі — може ти тут, може там. І чекаєш.

— Зіхер. Може тут, а може там. І чекаю — викривився мій герой. Як довго можна чекати? Ну, як кого ви закатрупили в книжці, трудно, так мало бути. Але де другі герої? Там ви написали що вони поженилися, мають діти — а я що? Патик?

— То не тільки в повістях люди залишаються самотні як патик — відповів я повчаючим тоном. А во, дивися: твій колега Гого також парубкує*), хорунжий Ромко Герасимович посивів, а ще не женений, та й . . .

— Ну, то що з того? — відповів Василь — як вони є фраери . . .

*) Неправда. Вже давно оженився. Навіть татом буде. (Прим. складача).

Але зі мною щось зробіть! Знайдіть мені якусь кобиту, оженить мене, дайте мені „джаб“, запахайте мене до якоїсь Станиці Братства, хай я плачу вкладку, хай і я буду за комбатанта, хай і я собі посвячу якийсь прапор, хай збираю на інвалідів. Щось зі мною зробіть! Що я, від мачухи? Напишіть, що зі мною далі було, як ми войну скінчили. Я мушу десь причіпитися — маю досить того гуляння по світі!

Якраз авто пристануло коло поліційної рогачки на мості у Філадельфії. Я подав поліцаєві „кводра“ і обернувся до Василя. Але на сиджені не було нікого. Поліцай трохи підзорливо поглянув на мене.

Зараз за будкою Василь появився знову.

— Не журіться мною. Той „кап“ і так мене не побачить. То лише ми, можемо себе бачити. То не для фраерів.

— Ну, то що? — почув я знову за хвилину його голос. — Зробіть щось зі мною? Бо як ні, то бігме, піду до якогось цивільного письменника і попрошу щоби мене десь примістив. Хочете такого штемпу ликнути?

— Борони Боже, Василю! — аж зжахнувся я. — Недочекання, щоби цивілі буйди про наших хлопців писали. А то би вже написали . . .

— Ну, то бачите. Отже напишете?

— Напишу, Василю.

— І як буде Крайова Управа робити тоту веселу одноднівку що

то „Шафа Грає“, то мене Гого намалює?

— Біда його знає, Василю. Хіба хто Гого може примусити?

— Нічого. Я сам його в Нью Йорку знайду і дам си з ним раду.*) Але напишете?

— Щобим так до наступної „Дивізійної Маланки“ не дочекав!

— Ну, то юж. І памятайте пане Лисяк: „Раз Дивізійник — ціле життя Дивізійник“. Тут нема „парт-тайм“-у. Ну, бо як шафа буде грати?

Авто пристануло під моєю хатою. Я відкрив двері. В голові ще трохи шуміло. На звук затихаючого мотору відкрилися двері і ясна струя світла вдарила на темну вулицю. На порозі стояла моя жінка.

— Ну, то бувай, Василю! — сказав я, похилившись до середини авта. — І дякую за того портюріка . . .

— В авті нема нікого. — спокійно зауважила моя жінка. — Вже пів до другої години. Ти трохи пізно приїхав з Нью Йорку. Ти . . . вступав до „Лиса Микити“?

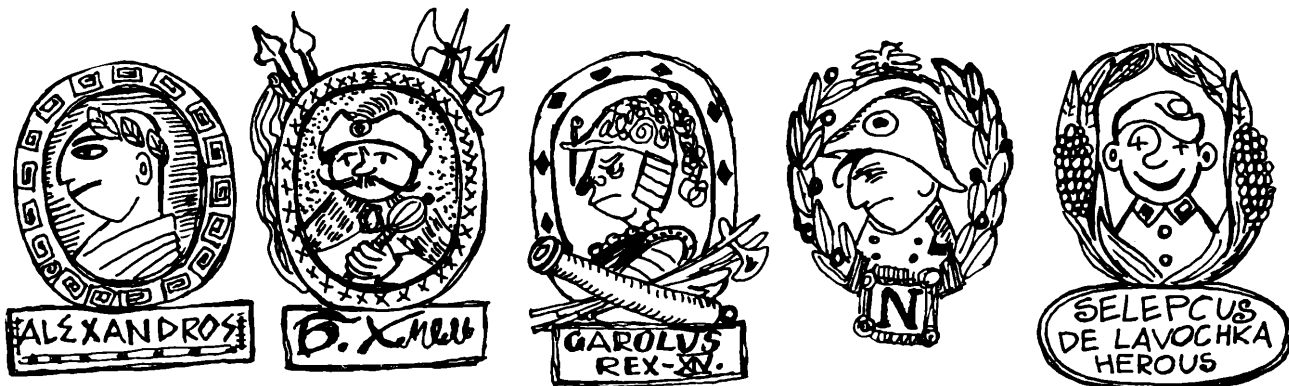
Справді в авті не було вже нікого. Мій герой зник.

Я постояв ще хвилину на порозі. Вулиця була темна і порожня. Звідкілясь, немов зза рогу надлетів нето подув вітру, нето тихий трохи іронічний шепіт:

— Ну, то памятайте . . . Щоби штемпу не хапнути!

*) Знайшов і „дав си раду“. (Прим. Гога).

Із мудрих записок Селепка Лавочки

Нас щораз менше на світі. Мої старші колеги вже не живуть: Олександр Великий, Хмельницький, Карло XII, Наполеон...

По муштрі...

Мул повісився

Після капітуляції, частину I Української Дивізії, відтату більшовиками коло Юденбургу в час відвороту на захід спрямовано з Радштату на тимчасовий постій в гірську долину коло місцевости Фляхав. Це був переходовий час між фронтом і дійсним полоном і постачання харчів було майже зовсім не наладане: німецькі прифронтові запаси вичерпалися, а американські ще не прийшли. Вояцтво робилося „легшим“ з дня на день, що, може, й було корисним з уваги на дальші мандрівки поїздами за засадою 8 коней або 40 хлопа до вагону.

Около 200 вояків 30 полку були приміщені на узбіччі гори в будинках якогось „бавера“. Вояки швендялися мов тіні — виснажені й голодні. Раз на день діставали зупу, в якій плавало кілька крупин, а часом і кусник м'яса. Певно здивується звідки м'ясо! Вояки мали з 15 коней і що другий день одного „пускали“ до кухні. Дехто пропонував, щоб конячину ділити по рівному шматкові, а варити лише кості, бо кухар, протегував своїх приятелів і кохлею зачерпував глибше до дна, щоб їм попав кусник конячини, іншим набирав зверху і їм попадала водичка з крупками. Вислухавши такі слушні жалі наші фюрери наказали, щоб до кожної роздачі зупи делегувати від сотні двох вояків, які мали мішати безпереривно зупу, щоб кусники м'яса були в сталому русі й попадали до кохлі, яка трапиться, а не до протегованої.

Спочатку коней на заріз брали найгірших, бо ті могли кожного дня здохнути, а кращі, мовляв, видержать довше (коні, до речі, були дуже худі). Кухарі були настільки джентелмени, що завжди давали кусень м'яса воякові-коноводів, що опікувався конем і доглядав його. Це заохочувало коноводів доглядати коней, і кожний з них хотів, щоб його кінь якнайшкорошче йшов на чергу, сподіючись дістати кусень стегна.

Між кіньми був один мул. Він походив з тяжкої восьмої сотні,

бо там їх уживали до ношення амуніції для важких скорострілів і гранатометів. З усіх тварин він виглядав найкраще, був гладкий і, як заносилось, мав іти останнім до кухні. Доглядав мула смаглявий закарпатець, якого прозивали „циганом“. Одного дня, раненько, як усі ще спали, прибігає до шопи коновод-„циган“ і будить свого старшину.

— Пане поручнику, вставайте, нещастя!

— Що таке? — забурмотів сотенний десь у соломі.

— Та муля повісився! — голосив типовим говором коновод.

Сотенний вибіг з шопи мов опарений і бачить такий образ: на великому дереві висить через гиляку мул, мотузок зашморгнений на шиї, голова повисла, задні ноги витягнені до переду. Мул неживий.

— Якже ж це сталося? — питався сотенний.

„Циган“ збентежений, стояв о-подалик і пояснював:

— Вчора муля щось не хотіла їсти, порпаляся передніми ногами, а в ночі взяла та й повісилася. Щось їй бракувало.

В міжчасі братва, заалармована небуденною подією, обступила мула. Одні твердили, що це неможливо, щоб мул міг сам повіситися, інші потверджували, що теж бачили як мул учора гребав ногами. В душі всі тішились, що буде смачніша зупка.

Коли покликали кухарів, ті вирішили таки під деревом зняти шкуру і витягнути внутрішні. Круг глядачів приглядався роботі, а деякі хитріші виостреними ножицями непомітно надщипували куски м'яса. Скоро робота була на викінчені. Із полкового штабу надійшов післанець з дорученням, щоб серце мула передати для командира. Перекидаючи м'ясо і шукаючи за серцем, кухар майже викрикнув:

— Гей, де серце, я не бачу серця!

Його таки не знайшли, бо якийсь спритняга непомітно вихопив серце кухарам зпід рук.

„Циган“, який дістав свою пайку, тепер вже зовсім впевнено твердив:

— А я не казав, що мулі щось бракувало, тому вона повісилася!

І. С.

Плачлива історія

З Югославії до Австрії ми маршували лише вночі внаслідок сталої небезпеки летунських налетів. Одної неділі досвіта ми прибули до малого югослав'янського села і зразу розбрились по призначених квартирах. За пів години село затихло, лиш час від часу було чути удари „зонеглів“ по кам'яній дорозі батерійної сторожі.

Коло полудня мене збудив голосний крик. Я сів на ліжку, протер очі і слухаю. Але не чути нічого. Нагло чую знову розпачливий жалібний плач. Я схопився, швидко одягнувся, вхопив пас з пістолем і вибіг з хати. По дорозі пристаю, щоб зорієнтуватися куди бігти, клянучи під носом всіх селепків, що знову накоїли якогось лиха. Може де зловили яку

дівчину або молодицю — промайнула мені думка. Боже, як зловлю, то дам же я їм!

Так побіг я до одної стайні, з якої дальше лунав розпачливий плач. Я вбіг до середини відразу з криком. Що ви тут с. . . сини робите?

Те, що я побачив, мене „заткало“. В куті стайні до жолоба був прив'язаний малий осел, а довкола нього стояло шістьох моїх гармашів. Один з них тримав осла за хвіст. Коли він його покрутив, то осел видавав із себе жалібний рев, цілком схожий на людський плач. Я заспокоївся. Це не плакала дівчина, ані молодиця, тільки малий бурий віслук.

Б. А.

Printed in the U. S. A.
"AMERICA" Printing House
817 N. Franklin St., Philadelphia 23, Pa.